

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI

TÜRKÇE VE ÇİNCENİN
SES YAPILARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Simay ERDEN TUĞLU

Ankara-2006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI

TÜRKÇE VE ÇİNCENİN
SES YAPILARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Simay ERDEN TUĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Bülent OKAY

Ankara-2006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI

TÜRKÇE VE ÇİNCENİN
SES YAPILARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bülent OKAY

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Tez Sınavı Tarihi

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
------------------	---

ÖNSÖZ.....	III
------------	-----

GİRİŞ.....	V
------------	---

I. BÖLÜM: TÜRKÇE VE ÇİNCENİN SES YAPILARININ ÖZELLİKLERİ

A. TÜRKÇENİN SES YAPISI VE SESLERİN ÖZELLİKLERİ.....	1
--	---

(1) Türkçe'deki Ünlü Sesler.....	1
----------------------------------	---

(2) Türkçe'deki Ünsüz Sesler	6
------------------------------------	---

B. ÇİNCENİN SES YAPISI VE SESLERİN ÖZELLİKLERİ	13
--	----

(1) Çince' deki Ünlü Sesler	13
-----------------------------------	----

(2) Çince' deki Ünsüz Sesler	27
------------------------------------	----

II. BÖLÜM: TÜRKÇE VE ÇİNCENİN SES YAPILARININ BENZER VE FARKLI ÖZELLİKLERİ

A. ÇİNCE VE TÜRKÇEDEKİ SESLERİN BENZER ÖZELLİKLERİ.....	35
---	----

(1) Her İki Dilde Benzer Olan Ünlüler	36
---	----

(2) Her İki Dilde Benzer Olan Ünsüzler	38
--	----

B. ÇİNCE VE TÜRKÇEDEKİ SESLERİN FARKLI ÖZELLİKLERİ.....	42
(1) Her İki Dilde Benzer Olmayan Ünlüler.....	42
(2) Her İki Dilde Benzer Olmayan Ünsüzler	44
III. BÖLÜM: SES KAYITLARININ VE ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
A. SES KAYITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	50
B. ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	53
(1) Kişisel Bilgilere İlişkin Görüşler.....	54
(2) Programa İlişkin Görüşler	59
SONUÇ	68
ÖZET	71
SUMMARY	72
KAYNAKÇA.....	73
EK-1 ANKET FORMU.....	76
EK-2 UYGULAMA KELİMELERİ.....	79
EK-3 PİNYİN TABLOSU.....	80

ÖNSÖZ

Çin'in 5000 yıllık uzun tarihi, beraberinde getirdiği köklü kültür, 3500 yıllık yazısı ve dünyanın siyasi ve sosyal yapısını değiştiren pusula, barut, kağıt, matbaa gibi buluşları geçmişte olduğu gibi günümüzde de tüm dünyanın ilgisini çekmektedir. Çin'in 1978'de dış dünyaya açılmasıyla dünya ülkeleri de Çin ile olan ilişkilerini geliştirme çabasına girmişlerdir. Bu çaba Çince'nin yabancılar tarafından öğrenilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Türkiye'nin Çin ile ilişkilerinin hız kazanmasıyla, Türkiye'de de Çin ile ticaret yapmak isteyenlerin sayısı arttırmış ve bu da beraberinde Çince'nin ülkemizde öğrenimini ve öğretimini gündeme getirmiştir. Çince'yi öğrenirken karşımıza ilk çıkan sorun iletişim kurmayı sağlayacağımız Çince sesler ve özellikleridir.

Biz bu çalışmamızda, Türkçe ve Çince'nin ses yapılarını ortaya koyup, sonrasında benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırarak, Çince'nin sesletim güçlüklerinin neler olduğu ve nasıl giderilebileceği konusunu ayrımsal çözümleme ve yanlış çözümleme yöntemlerinden faydalanarak irdelemeye çalıştık.

Bu araştırmada bana bütün gücüyle destek olan, beni yönlendiren ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Bülent Okay'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca incelememin uygulama aşamasında bana yardımcı olan Araş. Gör.
Gürhan Kırilen'e, teşekkür ederim.

Simay ERDEN TUĞLU

GİRİŞ

Dil, insanlar arası canlı bir iletişim aracıdır. Doğal bir ortamda edinilir. Yeni doğmuş bir bebek büyüdükçe duyduğu sesleri taklit ederek konuşmayı öğrenir. Her dil kendine özgü bir ses ağına sahiptir, bununla beraber sosyal ilişki vasıtası olan dilin, iletişim ögesi sestir. Sesler en küçük anlam ayırtedici özelliğe sahiptir. İnsanlar karşılıklı konuşurken, sesleri kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade ederler. Dinleyiciler ise sadece seslerden konuşanın ne anlatmak istediğini anlarlar.

Her dilin üç temel ögesinden biri olan sesbilgisi insanların iletişim kurabilmesinde en önemli yere sahiptir. İnsanların konuşurken çıkardıkları sesler sesbilgisinin alanına girer. “Sesbilgisi, doğrudan doğruya dildeki ögelere eğilerek bu ögelerdeki sesbirimleriyle (fonemlerle), onların görevleriyle ve sıralanışıyla ilgilenir.”¹ Sesbilgisi olmasaydı dil kendi sahip olduğu nesnel gerçekliği kaybederdi. Dilin üç temel unsuru içersinde insanların ilk karşılaştığı sesbilgisidir. Her dilin kendi sesbilgisi özellikleri yabancı dil öğreniminde zorluğa sebep olmaktadır. Bu doğrultuda Çince’nin sesbilgisi özellikleri de Türk öğrencilerin Çince öğreniminde zorluğa sebep olmaktadır.

Çince imler (yazı karakterleri) temelde sesi ifade eden değil anlamı ifade eden şekillerdir. İmleri gördüğümüzde okunuşunu bilmemek ve zor hatırlamak Çince’ye

¹ Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 28

özgü bir sorundur. Yazı karakterlerinin dışında Çince deki tonlama da Çince’yi öğrenirken karşımıza çıkan diğer bir sorundur. Çince de 4 ses tonu vardır. Çince’de 50.000’den fazla Çince karakter sadece 400’den fazla hece ile sesletilmektedir. Bundan da anlaşılacağı gibi aynı heceden ve aynı ses tonlarından meydana gelen fakat farklı anlamlar ifade eden heceler ortaya çıkmıştır. Örneğin; mai (买 satın almak) ve mai (卖 satmak). İşte Çince’de ses tonları kelimelerin anlamlarını, niteliğini hatta dilbilgisi görevlerini ayırt edici görevler üstlenmiştir. Bu çalışmamızda, Çince deki tonlama konusundan sadece bilgi vermek amacıyla kısaca bahsedilmiş ve tezimiz sesbilim (fonetik) ile sınırlı tutulmuştur.

Eskiden her ülke, Çince karakterleri alfabeleriyle yazabilmek için, kendilerine göre bir transkripsiyon sistemi oluşturmuştur. Bu da bir çok farklı yazı sistemlerinin ortaya çıkmasına ve karışıklığa neden olmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti bu karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla “Pinyin Sistemi” adı verilen yeni bir fonetik yazılım oluşturmuştur. Bu sistem, Çince seslerin Latin harfleriyle ifade edilmesinden oluşmaktadır. Buna karşın “Pinyin Sistemi” de Çince sesletimi tam olarak karşılayamamaktadır. Örneğin “Pinyin Sistemi”ndeki “ch” harfleri Türkçe deki “ç” sesine denk gelmektedir. Ancak “chi” (yemek yemek) ve “che” (araba) hecelerinin okunuşu aynı olmamaktadır. Her ikisi de Türk öğrenciler tarafından “çı” olarak okunmakta ve anlam kargaşasına neden olmaktadır. Bütün diller kendine özgü sesletim özelliklerine sahiptirler. İşte diğer dillerde olduğu gibi Çince’de de söyleyiş özellikleri açısından sözcükler doğru sesletilmediği zaman iletişim kopukluklarına ve düzeltilmesi mümkün olmayan hatalara neden olmaktadır.

Bu alanda yapılacak ilk çalışma olan tezimizin konusu, Çince ve Türkçe’yi ses ve ses yapıları açısından karşılaştırılmasıdır. Çince ve Türkçe’nin ses yapılarını ayrı ayrı ortaya koyarak, Çince ve Türkçe arasındaki ses benzerlik ve farklılıklarının neler olduğunu saptamak, Çince öğrenen Türk öğrencilerin Çince’nin sesletimin de karşılaştıkları güçlükler nelerdir ve nasıl giderilebilir sorularına yanıt aramak amacı güdülmektedir.

Bu çalışma, tarama ve ayrımsal çözümleme yönteminin ilkelerinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerini elde edebilmek için uygulama boyutunda anket, sözlü görüşme ve gözlem tekniklerinden faydalanılmıştır.

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sinoloji Anabilimdalı birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Bu öğrencilere uygulanacak anketlerin dışında, Çince bir kaynaktan alınan Çince’de en çok kullanılan seslerin “Pinyin” olarak öğrencilerden okunması istenmiş ve bunların kaydedilmesi sonrasında yanlış çözümlemesi yapılmış ve yapılan hataların neler olduğu saptanmıştır.

Araştırma sırasında yabancı dil kaynaklarındaki örnekler incelenmiş olsa da çalışmamız Türkçe ve Çince kaynaklarla sınırlı tutulmuştur.

Bu tezimizde, “Türkçe ve Çince’nin Ses Yapıları Açısından Karşılaştırılması” konusunu ele aldık. Birinci bölümde , Türkçe ve Çince’nin sesbilimsel özellikleri

ayrı ayrı incelenmiş, ikinci bölümde Türkçe ve Çince'nin ses yapılarının benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, ses kayıtlarının ve anketlerin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise sesletim güçlükleri üzerine genel bir değerlendirme yapılarak öneri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmamızın amacını ve yöntemini tam olarak belirtebilmek için “Ayrımsal-Karşılaştırmalı Dilbilim, Sesbilim, Ses Bilgisi, Sesbirim, Olumsuz Aktarım-Olumsuz Aktarım Yanlışları ve Yanlış Çözümlemesi” konularında hatırlatma yapılmasının yararlı olacağını düşünerek, aşağıda bu konulara kısaca değinilmiştir.

Ayrımsal-Karşılaştırmalı Dilbilim:

Bilindiği gibi “Karşılaştırmalı Dilbilim, aralarında köken akrabalığına bakmaksızın, iki ya da çok dili çeşitli açılardan fonetik, fonoloji, biçimbilim, sözdizimi, dilbilgisi v.b. eş zamanlı olarak inceleyen bir araştırma yöntemine dayanır.”² “Bu yöntem, genellikle yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde ortaya çıkan güçlüklerin kaynaklarını sağlıklı biçimde saptamak ve onların üstesinden gelmeyi sağlamak amacıyla girişilen çalışmaların ürünü olmuştur.”³ “1945 yılında C.C Fries'in, “Teaching and Learning English as a Foreign Language” adlı yapıtında

² N. Selen, “Yabancı Dil Öğretiminde Yapılan Sessel Yanlışlar” Anadolu Üniv. Dergisi, 1986, s. 15

³ İclal Ergenç “Almanca ve Türkçe Ses yapılarının Karşılaştırılması”, DTCF, 1984, s. 1

ilk kez, yabancı dil öğretiminde ayrımsal dilbilime duyulan gereksinim açıklanmıştır.”⁴

“Ayrımsal Dilbilimin temeli şu varsayımlara dayanır:”⁵

- a) Yabancı dil öğrenen herkes, esasen bir dili, kendi anadilini konuşmaktadır. Her yeni dil, anadil temeline dayanılarak öğrenilecektir. Dolayısıyla, bu tür bir dil öğrenim sürecinden ayrılıklar gösterecektir.
- b) Her dilin kendine özgü yapısı vardır. Öğrenilecek dil de anadilinden az ya da çok ölçüde ayrılacaktır.
- c) Öğrenici, anadilinin özelliklerini yabancı Dile aktarma eğilimindedir. Dilsel özellikler her iki dilde de ortaksa, öğrenme süreci bundan çok yararlanacaktır. Eğer yabancı dilin özellikleri biçim açısından ayrım gösteriyorsa, anadilinden yapılacak aktarım yanlışlarına yol açacaktır.
- d) Anadilinin özelliklerinden sapma gösteren yabancı dil özellikleri, benzeyen ya da aynı olan özelliklere oranla daha güç öğrenilir. Ayrılıklar nedenli büyükse, öğrenme güçlükleri de o denli büyük olur.

Bu varsayımlara dayanan dilbilim, yabancı dil öğretimi için gereç oluşturmayı ve yöntem geliştirmeyi görev olarak üstlenmiştir.

⁴ S. Bayraktaroğlu, “Yabancı Dil Öğretim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri” İzlem, 1979, s. 3

⁵ İclal Ergenç, “Almanca ve Türkçe Ses yapılarının Karşılaştırılması”, DTCF, 1984, s. 36

“Ayrımsal çalışmalar, kuramsal ayrımsal çalışmalar ve uygulamalı ayrımsal çalışmalar olarak ikiye ayrılmaktadır”.⁶

“Dillerin yüzey yapılarındaki kimi ayrımlar, yabancı dilin öğrenimini güçleştirir. Öğrenici, anadilindeki bu ayrımları yabancı dile aktarma eğilimindedir. Dillerin yüzey yapılarındaki ayrımlar ne denli çoksa, öğrenme güçlükleri de o denli çoktur.”⁷

Sesbilim:

“Sesbilim insan dilinin seslerini, dillerin ses yönünü inceleyen bilimdir. Dilbilimde “ses” ’le ilgili çalışmaları kapsayan bilim dalı Sesbilim (Fonetik) adını alır.”⁸ “Yunanca Sesbilim (fonetik) sözcüğüne dayanan bu terim, konuşmayı oluşturan sesleri inceleyerek, bir dilin ses sistemini saptama işlemine karşılık olarak kullanılmaktadır.”⁹

“İnsan dilinin konuşma boyutu çeşitli sesbilim dallarının doğmasına sebep olmuştur.”¹⁰

⁶ A. Şıklar, “İspanyolca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması”, 2004, s. 7

⁷ A. Şıklar, “İspanyolca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması”, 2004, s.7

⁸ Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 28

⁹ N. Selen, “Yabancı Dil Öğretiminde Yapılan Sessel Yanlışlar” Anadolu Üniv. Dergisi, 1986, s. 16

¹⁰ Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 171-242

Sesbilim, araştırma alanlarına göre şu dallara ayrılmaktadır:

a) Akustik Sesbilim:

Seslerin akustik özelliklerini konu edinir. Dil seslerinin akustik açıdan niteliklerinin, bu sesleri doğuran titreşimlerin sıklığının, seslerin süre ve duyulma gücü bakımından niteliklerinin ortaya konulmasıdır.

b) Fizyolojik Sesbilim:

Konuşmayı gerçekleştiren organların yapısı, nitelikleri ve işleyişlerini konu alan alandır.

Diyafram, gırtlak, ses telleri, damak, yutak, dil,...gibi kulak burun boğaz anatomisini inceler.

c) Söyleyiş Sesbilimi

Konuşmayı sağlayan hareketlerin tümü bu alanın konusudur. Tınlama, sesleme, seslem gibi kavramları içerir.

Sözcükleri oluşturan dil sesleri, söyleyiş nitelikleri bakımından genel olarak ikiye ayrılır.

1. Çıkış biçimine göre:
 - a. Ünlü
 - b. Ünsüz
2. Çıkış yerine göre:
 - a. Ağzın durumuna göre
 - b. Dudakların durumuna göre

d) Dinleyiş Sesbilimi:

Dil seslerinin duyulmasını sağlayan duyma organlarımızın yapısı, işleyişı ve duyma işleminin gerçekleşmesiyle uğraşır. Alıcı verici ve ses dalgaları vardır. Duymayı sağlayan organımız dışkulak, ortakulak ve iç kulaktan oluşur.

e) Görevsel Sesbilim:

Seslerin görev ve sıralanışlarıyla ilgilenir.

Sesbilgisi:

“Doğrudan doğruya dildeki öğelere eğilerek bu öğelerdeki sesbirimleriyle (fonemlerle) onların görevleriyle ve sıralanışıyla ilgilenir.”¹¹ Sesbilgisi dildeki ünlü ve ünsüz oluşumuna sebep olan seslerin analizi ile uğraşır. Bu doğrultuda sesbilim ve sesbilgisini farkını belirtmek gerekirse: Sesbilim yalnızca bir dilin ses yönünden incelenmesine yönelirse ona sesbilgisi adını vermek doğru olur. Örneğin: Türkçe’nin Ses Bilgisi, Çince’nin Ses Bilgisi gibi. Ses (fon), dilin en küçük parçasıdır. Dilin esas maddesidir. Heceler, ekler, kökler, sözcükler, sözcük grupları, cümleler seslerin birleşmesiyle meydana gelirler.

¹¹ Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 28

Çince Çin-Tibet Dil ailesi grubundan Çin grubuna ait ve de Yalınlayan bir dildir. Yalınlayan Diller : “Tipik örneği Çince’yi gösterebileceğimiz bu tür dillerdeki başlıca özelliklerden biri çekimin olmayışıdır. Sözcükler ek almadan kalmakta, tümce içindeki yerleriyle ve başka sözcüklerle yan yana gelmeleriyle çeşitli anlam ve görevler yüklenmektedirler.”¹²

Çince, Ural –Altay Dil ailesinden Altay Grubuna mensup olan Türkçe’den sesbilgisi açısından oldukça farklıdır. Bu durum Türkçe’nin sesletim yapısına alışmış biri için zorluk teşkil etmektedir.

Sesbirim:

“Sesler sisteminin önemli bir bölümü sesbirimdir. “Görevsel Sesbilimim en küçük birimi dilde anlam ayırt edici görevle yükümlü olan sesbirimler (fonem)’dir.”¹³

“Ayırıcı özelliklerinden yola çıkarak ölçümlü Türkçe de var olan ünlü ve ünsüz sesbirimlerin sayıları belirlenmiştir.”¹⁴

“ Çince ‘de Ünlü ve ünsüzler sesbilimin en küçük birimleridir. Genel olarak fonem diye adlandırılırlar. Fonem, fonetiğin çözümleyici ögesidir. Çince de konuştuğumuzda bir fonem tek başına bir birim oluşturabilir. Örneğin: a (啊) ve e (鹅) gibi. Biçim olarak iki yada ikinin üzerinde fonemler bir araya gelerek bir birim

¹² Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 104

¹³ İclal Ergenç, “Almanca ve Türkçe Ses yapılarının Karşılaştırılması”, DTCF, 1984, s. 22

¹⁴ İclal Ergenç, “Türkiye Türkçesinin Görevsel Sesbilimi”, Engin Yay., 1989 , s. 1

oluşturabilir. Örneğin 大 (da), dian (电) gibi. Bu tür tek bir fonemden veya birkaç fonemin bir araya gelmesiyle oluşan fonemlere ise “hece” denilmektedir.

Hece en kolay çözümlenebilen fonetik birimdir. Örneğin: jiang “江” ji ang “激昂” iki hecedir. Genel olarak söylemek gerekirse; Çince bir hece ve Çince bir im birbiriyle aynıdır. Bir Çince im bir Çince hecedir.

Çince’nin hece yapısı oldukça basittir. Çözümlemeye gidildiğinde bir hece; ünlü, ünsüz ve ses tonu olarak üçe ayrılmaktadır. Bu tür çözümleme yöntemi Çince hecenin özelliğini yansıtmaktadır.

Ünsüz hecenin başındadır. Ünlü ise hecenin ünsüzden sonraki kısımdır. Ba(八) daki ünsüz “b”, ünlü ise “a” dır. Hai(海) hecesindeki ünsüz “h”, ünlü ise “ai” , jiao(交) hecesinde ünsüz “j”, ünlü “iao”dur. Zhuang(壮) hecesinde “zh” ünsüz, ünlü ise “uang”dır.”¹⁵

Olumsuz Aktarım- Olumsuz Aktarım Yanlışları:

İki dilin karşılaştırılması olayında, öğrenci tarafından iki ayrı düzene aktarımlar yapılması söz konusudur. Edinilmiş olan dilsel yapılar, ikinci dili olumsuz

¹⁵ “Xiandai Hanyu 现代汉语(Modern Çince), Beijing Daxue, 1983, s. 2

ya da olumlu yönde etkiler. Bu etkilemeye “aktarım” adını veriyoruz. Olumlu aktarım, öğrenme olgusunu kolaylaştırırken, olumsuz aktarım zorlaştırır.

Öğrenme psikolojisinde aktarım, öğrenilen davranışların kimi durumlarının, yeni bir öğrenme alanında benzer durumlara aktarılması olarak tanımlanır. Öğrenim sürecinde, daha çok anadilden amaç dile aktarımlar olduğu gibi, amaç dilden anadile de aktarımlar olabilmektedir.

“Çeşitli bilim adamları, olumsuz aktarımı farklı farklı yorumlamışlardır. Bazı bilim adamlarına göre olumsuz aktarım, bir dilin diğer bir dile bilinçli veya bilinçsiz sızmasıdır. Gabriell, olumsuz aktarımı daha önce öğrenilmiş ya da anadilinden bilinen kuralların yeni öğrenilen dile aktarılması sırasında yapılan yanlışlar olarak tanımlar. Radden ise, olumsuz aktarımı anadilindeki görünümünün yabancı dile aktarılması olarak tanımlar.”¹⁶

Kişisel, ulusal, sosyal, siyasal, kültürel etkenler olumsuz aktarım derecesini belirler. Bir yabancı dil öğreniminde anadilin etkilenmesi gözardı edilebilir. Buna karşın, anadilin yabancı dili etkilemesi oldukça önemlidir. Çünkü olumsuz aktarım öğrenimi zorlaştırır. Anadilinin özellikleri, yabancı dili öğrenmede uzun süre geçse de kaybolmadığından, yabancı dil derslerinin ana sorunu olarak yer alır.

“Olumsuz aktarımın beş türü vardır. Bunlardan üçü dillerarası, diğerleri ise diliçi olumsuz aktarımlardır. Diliçi olumsuz aktarımlar, bir dilsel sistemin içinde betimlenebilir. Dillerarası olumsuz aktarımlar ise ikinci bir dilsel sisteme ilişkindir.

¹⁶ İclal Ergenç, “Almanca ve Türkçe Ses yapılarının Karşılaştırılması”, DTCF, 1984, s. 43

Beş olumsuz aktarım türünü şu şekilde sıralayabiliriz.”¹⁷

- a) **Yerine Koyma:** Yabancı dil öğrenen bir kişi, öğrendiği dildeki bir ögenin kendi anadilinde eşdeğerli bir karşılığını bulamazsa, yabancı dildeki bu ögenin yerine kendi anadilindeki benzer yapıyı koyar.
- b) **Abartmalı Ayrışma:** Bu olumsuz aktarım türünde söz konusu olan, dilsel öğelerin çok az yada abartılmış olarak ayrışmasıdır. Öğrenici, anadilinin dilsel bir ayrımını yabancı dile uygular.
- c) **Abartılı Kural Kullanımı:** Yabancı dildeki bir konuşma yada metnin bütünü içinde, kullanım sıklığından bir sapma olarak kabul edilmelidir.
- d) **Aşırı Genelleme:** Bir biçimin yada kuralın dildeki kısaltmalar ve özellikler gözetilmeksizin, ayrıcalıksız uygulanması olarak tanımlanabilir.
- e) **Aşırı Mükemmellik:** Dilin kimi kurallarını günlük konuşma diline yersiz aktarmadır.

Bu sıralamadaki ilk üç aktarım dillerarası, son ikisi ise diliçi olumsuz aktarımlardır.

Tüm yanlışlara olumsuz aktarım neden olmaz. Yanlışları değerlendirirken olumsuz aktarıma dayananları ayırmak gerekir. Kimi araştırmacılara göre bu konuda en sağlıklı ölçüt, olumsuz aktarım yanlışlarının, bir yabancı dili konuşan için özgünlük taşımayıp, o dili anadil olarak konuşanların tümü için geçerliliğidir

¹⁷ İclal Ergenç, “Almanca ve Türkçe Ses yapılarının Karşılaştırılması”, DTCF, 1984, s. 44-45

Bunların dışında kalan yanlışlar, kişilerin kendilerine özgü niteliklerinden kaynaklanmaktadır.

Yanlış Çözümlemesi:

Öğrencinin dili öğrenirken yaptığı yanlışlar hedef dili anadilin bir benzeri gibi görmesinden kaynaklanmaktadır. Yani öğrenci hem hedef dilin hem de anadilin kurallarını kapsayan bir aradil kullanma eğilimindedir. “Aradil, nitelik ve nicelik anlamında ölçünlü bir dilin küçültülmüş bir biçimini oluşturur.”¹⁸

Bu açılardan ele alındığında yanlış çözümlemesinde iki amaç göze çarpmaktadır:

- a) Çeşitli öğrenim dönemlerinde öğrencinin kullandığı aradil düzenlerini betimlemek,
- b) Aradil betimlemelerini karşılaştırarak yabancı dil öğretiminde izlenen yöntemi ortaya koymaktır.

¹⁸ A. Şıklar, “İspanyolca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Tez, 2004, s. 8

I. BÖLÜM

TÜRKÇE VE ÇİNCENİN SESBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ

A. TÜRKÇE’NİN SES DİZGESİ VE SESLERİN ÖZELLİKLERİ

(1) Türkçe’deki Ünlü Sesler

“Ünlüler özgür ve gürültüsüz seslerdir. Bir diğer tanımla akciğerden gelen soluğun hiçbir sürtünme ve engellemeye uğramadan dilin üstünden geçerken çıkardığı seslerdir. Bu sesler çıkartılırken konuşma organlarının herhangi bir yerinde kapanma ya da daralma olmadığı için gürültüsüzdürler. Ünlülerin çıkarılışında en önemli görevi üstlenen organlar dil, çene ve dudaklardır. Türkçe’nin ünlülerini bu sınıflandırmaya göre şöyle tanımlayabiliriz:”¹⁹

a) Çene Açısının Durumuna Göre :

1- Geniş Ünlüler (geniş ünlüler) : a, e, o, ö

2- Dar Ünlüler (kapalı ünlüler) : ı, i, u, ü

b) Dudakların Biçimine Göre:

1- Düz Ünlüler : ı, i, a, e

2- Yuvarlak Ünlüler : o, ö, u, ü

¹⁹ İclal Ergenç, “Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yayınları, 1995, s. 20

c) Dilin Devinimine Göre:

1-Arkadil Ünlüleri: a, o, u

2-Öndil Ünlüleri: i, e, ö, ü

Öndil ünlüleri de kendi aralarında ikiye ayrılır:

a) Yuvarlak öndil: ö, ü

b) Düz öndil : e, i

Arkadil ünlüleri arasında yer alan /ı/ ünlüsü çıkış yeri açısından ortadil ünlüsü olarak da görülebilmektedir.²⁰

[a]: geniş, düz, arkadil ünlüsü

“Geniş ve düz arkadil ünlüsü olan bu sesin ağız boşluğunun önünde öndamaksıl [a] ve gerisinde artdamaksıl [ɑ] çıkartılan iki türü vardır. Öndamaksıl [a] genellikle yabancı kökenli sözcüklerde bulunmaktadır.

Örneğin: laf

Artdamaksıl [ɑ] ise tüm Türkçe sözcüklerde vardır.”²¹ Örneğin: balık

Önses : ak, alkol

İçses : tas, alaka

Sonses : tasa

²⁰ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 21

²¹ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 22

[e] : geniş (ya da yarı açık), düz, öndil ünlüsü

Türkçe de üç türü vardır. Ancak en sık kullanılan kapalı [e] sesiyle açık [ɛ] sesidir.

Türkçe’de ön-, iç- ve sonseste bulunabilir.

Önses : erat, eylem

İçses : bekçi, bel

Sonses : dere, deve

[ɪ]: dar, düz, ortadil ünlüsü

Bu sesin değişkesi yoktur. Türkçe’de ön-, iç- ve sonseste bulunabilir.

Önses : ırk

İçses : kız

Sonses : sarı

[i]: dar, düz, öndil ünlüsü

Öndil açık ve kapalı olmak üzere çıkartılan iki türü vardır.

Türkçe’de ön-, iç- ve sonseste bulunabilir.

Önses : iğde, iade

İçses : dil, divan, simit

Sonses : deri

[o]: geniş (ya da yarı açık), yuvarlak, arkadil

Kısa-açık ve uzun-kapalı türleri bulunmaktadır. Türkçe’de genellikle ön- ve iç-sesinde bulunur. Sonseste bu sesi bulunduran sözcükler yabancı kökenlidir.

Önses : oda, oyma

İçses : boy, boş

Sonses : alo

[ö] : geniş (ya da yarı açık), yuvarlak, öndil

Kısa-açık [œ] ve uzun-kapalı [Ø] türleri bulunmaktadır. Türkçe’de sözcüklerin yalnız ön- ve içsesinde vardır, sonseste bulunmaz.

Önses : ödev, öğle

İçses : köy, köpek

[u]: dar, yuvarlak, arkadil

Kısa-açık ve uzun-kapalı türleri bulunmaktadır.

Önses : uç, uğur

İçses : huy, hurda

Sonses : uyku, uydu

[ü]: dar, yuvarlak, öndil ünlüsü

Kısa-açık [Y] ve uzun-kapalı [y] türleri bulunmaktadır. Türkçe’de ön-, iç- ve sonseste bulunabilir.

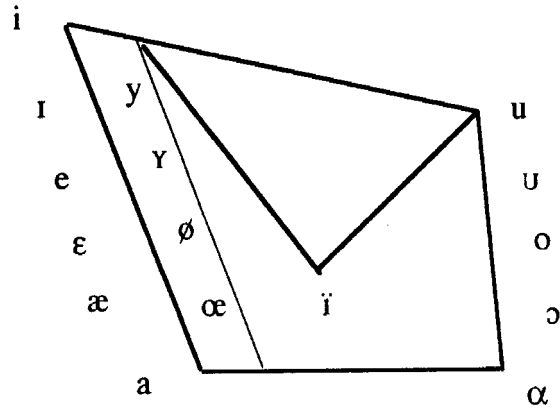
Önses : üç

İçses : güz, tüy

Sonses : ütü

Ünlüleri gözden geçirdikten sonra “kayan ünlü” kavramına da kısaca değinmek istiyoruz. “Kayan ünlü “aynı seslem içinde yer alan ve bir ünlünün işlevini yerine getiren çift ünlüye verilen addır” biçiminde tanımlanabilir. Çeşitli dillerde [ai, au, eu, ou,] gibi kayan ünlülere rastlanır ki, bu tür ünlüleri oluşturan iki sestten biri, ana tonun taşıyıcısıdır.”²² “Türkçe’nin seslem yapısı gereği, aynı seslem içinde iki ünlünün bir arada bulunması yabancı kökenli sözcükler dışında söz konusu değildir. Bu nedenle yazı dilinde ünlü kayması (diphthong) yoktur.”²³ Örneğin: ait, sual

“Her dilin seslerinin özelliği birbirinden farklı olduğundan daha sağlıklı bir betimleme yapabilmek için ünlü dörtgeni denilen ünlülerin çıkarılışında dilin ağız boşluğundaki durumunu gösteren bir düzenlemeden yararlanılmaktadır. Türkçe ünlüler, ünlü dörtgeninde şöyle gösterilebilir.”²⁴

²² Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 30

²³ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 24

²⁴ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 21

(2) Türkçe'deki Ünsüz Sesler

“Konuşma seslerinin ikinci büyük kümesini oluşturan ünsüz sesbirimler, akciğerden çıkan havanın engele çarpmasıyla çıktığı için engelli seslerdir. Çıkarılışları sırasında konuşma organlarının herhangi bir yerinde tutuklanırlar ve bunun sonucu olarak bir sürtünme ya da patlama biçiminde oluşurlar. Türkçe’de ünsüzler çıkış biçimlerine, çıkış yerlerine ve ses tellerinin durumuna göre sınıflandırılır.”²⁵

1- Çıkış Biçimlerine Göre:

- a) Patlamalı Ünsüzler: b, d, g, p, t, k
- b) Geniz Ünsüzleri : m, n
- c) Çarpmalı Ünsüzler : r
- d) Yan Daralma Ünsüzleri: l
- e) Sürtünücü Ünsüzler : c, ç, f, h, j, s, ş, v, y, z

2- Çıkış Yerlerine Göre:

- a) Çift Dudak Ünsüzleri: b, p, m
- b) Dudak-diş Ünsüzleri: f, v
- c) Dilucu- dışardı Ünsüzleri: d, t
- d) Dilucu- dişeti Ünsüzleri: n, r, s, z
- e) Dil- öndamak Ünsüzleri: c, ç, j, ş, y
- f) Dilucu- ön damak Ünsüzleri: l

²⁵İclal Ergenç, “Konuşma Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 21

g) Dil-art Damak Ünsüzleri: k, g

h) Gırtlak Ünsüzleri: h

3- Ses tellerinin titreşimine göre:

a) Ötümlü Ünsüzler: b, c, d, g, j, m, n, r, v, y, z

b) Ötümsüz Ünsüzler: ç, f, h, k, p, s, ş, t

[b] : ötümlü, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Sözcüğün ön- ve iç sesinde bulunan bu son seste ötümsüz /p/ sesine dönüşür.

Ancak çoğu kez ünlüyle başlayan bir ek aldığında yine ötümlleşir.

Önses : baba

İçses : tabak

Kap (b) + ın → kabın

[p] : ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Önses : perde

İçses : kaplan

Sonses : hap

[t] : ötümsüz, patlamalı, dilucu- dışardı ünsüzü

Önses : tek

İçses : etek

Sonses : süt

[d]: ötümlü, patlamalı, dilucu- dışardı ünsüzü

Önses : düş

İçses : kedi

Tat (d) + ını → tadını

Sonses : ad

[k]: ötümsüz, patlamalı, dil-artdamak ünsüzü

“Ağız boşluğunun daha ön bölümünde çıkarılan [c] sesi öndil ünlüleriyle ve ağız boşluğunun önünde çıkarılan [a] sesiyle birlikte kullanılırken ağız boşluğunun daha gerisinde çıkarılan [k] sesi arkadil ünlüleriyle birlikte sesletilir.”²⁶

Önses : kedi

İçses : akıl

Sonses: ak

[c]: ötümlü, sürtünücü, dil-öndamak ünsüzü

Önses : cam

İçses : acı

Sonses : hac

²⁶ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 23

[g]: ötümlü, patlamalı, dil- artdamak ünsüzü

“[] sesi öndil ünlüleriyle, [g] sesi ise arkadil ünlüleriyle kullanılır.”²⁷

Önses : geyik

İçses : belge

[ğ]: ötümlü, sızlamalı, artdamak ünsüzü

Dilde bir uzunluk imi ve iki ayrı nitelikli ünlünün arasında kayan ünlü

oluşumunu sağlayan /ğ/ hiçbir zaman önseste bulunmaz.

İçses : öğüt

Sonses : bağ

[h]: ötümsüz, sürtünücü, gırtlak ünsüzü

Önses : hasta

İçses : sihir

Sonses : ah

[j]: ötümlü, sürtünücü, dil-öndamak ünsüzü

Önses : jale

İçses : abajur

Sonses : viraj

²⁷ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 23

[l]: ötümlü, yan daralmalı, dil-ucu-öndamak ünsüzü

Önses : lamba

İçses : belge

Sonses : kil

[m]: ötümlü, genizsi, çift dudak ünsüzü

Önses : masa

İçses : demlik

Sonses : cam

[n]: ötümlü, geniz, dilucu-dişeti ünsüzü

[n] ünsüzü içseste, ön ve artdamak patlamalı ünsüzleri [k] ve [g] birlikte

[ŋ]'ye dönüşür.

Önses : nerede

İçses : yangın

Sonses : bin

[r]: ötümlü, çarpmalı, dilucu-dişeti ünsüzü

Sesbilimsel açıdan Türkçe'de üç türü vardır.Önseste birden çok vuruşlu[r] ,

içseste bulunan tek vuruşlu [ɾ] ve sonseste sürtünücü [ɣ] bulunur.

Önses : resim

İçses : ırmak

Sonses : pınar

[s]: ötümsüz, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Önses : sevgi

İçses : ısı

Sonses : kas

[ş]: ötümsüz, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Önses : şarap

İçses : aşı

Sonses : taş

[v]: ötümlü, sürtünücü, dudak-diş ünsüzü

Önses : vapur

İçses : evet

Sonses : ev

[y]: dil-öndamak yarı ünlüsü

Türkçe’de yarı ünlü olarak kabul edilir. Çıkış yeri /i/ ünlüsüne çok yakın olduğu için ünlü kaymasına neden olur.

Önses : yorum

İçses : ayak

Sonses : tay

[z]: ötümlü, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Sonseste ötümsüzleşme eğilimindedir.

Önses : zeki

İçses : beze

Sonses : kaz

[ç]: ötümsüz, sürtünücü, dil- öndamak ünsüzü

Önses : çöz

İçses : kaçak

Sonses : saç

Yukarıda anlatılanlara göre Türkçe de 20 ünsüz sesbirim vardır. Bu sıraladığımız ünsüzlerin tüm özelliklerini aşağıdaki tabloda görebiliriz.²⁸

ÜNSÜZ BİRİMLERİ ÇÖZÜMÜ	ÇIKIŞ YERLERİNE GÖRE							
	Kapalı Ünsüzler	Ötümlü	Çift dudak	Dil dudak	Dişet	Dil-öndamak	Damak	Yumuşak damak
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü	p			t		k(orta)	g(arka)
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü	b			d		g(orta)	g(arka)
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü					ç		
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü					ç		
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü		f	v				
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü			v				
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü	m						
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							
Kapalı Ünsüzler	Ötümlü							

13. Türkiye Türkçesinde Temel Ünsüzler

²⁸ Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim” TDK, 2000, s. 36

B. ÇİNCE’NİN SES YAPISI VE SESLERİN ÖZELLİKLERİ

Standart Çince de sesbirimler, ünsüz shengmu (声母), ünlü yunmu (韵母) olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Çince’nin ses açısından özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz.

(1) Çince deki Ünlü Sesler

Çağdaş Çince de toplam 38 tane ünlü vardır. Türkçe Ünlüleri çene açısının durumuna göre sınıflandırırken geniş ve dar terimini kullanmıştık. fakat Çince ünlülerde bu ünlüler farklı adlandırılmaktadır. “Ünlüleri betimlemek, ünsüzleri betimlemek kadar kolay olmamaktadır. Örneğin “geniş” teriminin değeri dilden dile değişmekte, Türkçe de “ geniş” dediğimiz “e” bir başka dile göre orta açıklıkta bir ünlü olmaktadır.”²⁹

“Çince deki Ünlüleri şu şekilde sınıflandırabiliriz”.³⁰

a) Çene Açısının durumuna göre ünlüler (Shewei de gao di 舌位的高低):

1) Kapalı Ünlüler (gao 高): i, u, ü[y],

2) Orta Kapalı Ünlüler (ban gao 半高): o, ɤ, e, ə

3) Açık Ünlüler (di 低): a

²⁹ Ömer Demircan, “Türkçenin Ses Dizimi”, Der Yayınları, 2001, s. 37

³⁰ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辩证 (Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue, 1998, s. 5

4) Orta Açık Ünlüler (ban di 半低): ε

b) Dilin Devimine Göre Ünlüler (Shewei de qian hou 舌位的前后):

1) Öndil Ünlüleri(qian 前): i, ü[y], e, a, ε, ɿ

2) Ortadil Ünlüleri (shǐ 史): ə

3) Arkadil Ünlüleri (hou 后): u, o, ɤ, ʊ

c) Dudak Biçimine Göre Ünlüler (Zuichun de yuan he buyuan

嘴唇的圆和不圆):

1) Düz Ünlüler (bu yuan 不圆) : i, e, ɿ, ɤ, ε, ə, a

2) Yuvarlak Ünlüler (yuanchun 圆唇): u, ü [y], o,

“Ünlüler kendi içinde “Tek (Basit) Ünlüler”, “Birleşik Ünlüler” ve “Burun ünlüleri” olmak üzere 3 grupta incelenmektedir.

1) Tek (Basit Ünlü) Ünlüler

Çince transkripsiyon sisteminde bu altı harf; “i”, “u”, “ü”, “o”, “e”, “a” Standart Çince’nin ünlüleridir. İçinde bir sesli olanlara “Tek Ünlü” denir.”³¹ Bu seslerin doğru sesletilmesi daha sonra işlenecek olan birleşik ünlü ikili ve üçlü ünlü seslerin doğru sesletilmesinin ön şartıdır.

³¹ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辨证 (Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s. 14

“Tek ünlülerin tablosu Uluslararası Fonetik Alfabe (İnternational Phonetic Alphabet) (IPA) ve pinyin sistemiyle aşağıda gösterilmiştir.”³²

Ünlü	a	o	e	u	ü	ě	er	i	-i	-i
IPA	[A]	[o]	[ɣ]	[u]	[y]	[ɛ]	[]	[i]	[z]	[z]
Pinyin	ma	mo	se	mu	yu	e	er	mi	sı	shı

“Tek ünlüler, ünlü seslerin temelini oluşturmaktadır. Ünlülerin sesletimi aşağıdaki gibidir.”³³

a) Pinyin Sisteminde“i” ile temsil edilen harf Çince de üç değişik ünlüyü temsil etmektedir:

1- [i] : düz , kapalı, öndil ünlüsü

Ağız fazla açılmaz, dudaklar düz şekildedir. [i] sesi, “z”, “c”, “s” ve “zh”, “ch”, “sh”, “r” ünsüzlerinden sonra bu haliyle sesletilmez.

yi (衣-elbise)、ji (机-makine)

2- [ɿ]: düz, dil ucu ön ünlüsü

Sadece “z”, “c”, “s” ünsüzleriyle birleşir.

zi (字-kelime)、ci (此-burası)

³² W. Cao, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音 (Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s .6

³³ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 6-18

3- [ɿ]: düz , dil ucu art ünlüsü

Sadece “zh”, “ch”, “sh”, “r”, ünsüzlerinin arkasına eklenerek sesletilir.

Sadece zh, ch, sh, r, ünsüzlerinin arkasına eklenerek sesletilir.

chi (吃-yemek yemek)、shi (师-öğretmen)

b) [u]: yuvarlak, kapalı, art ünlüsü

Sesletimin de dil geriye doğru yüksek, dudaklar yuvarlak ve büzüşük, ağız kasları gergindir.

tu (土-toprak), mu (木-ağaç)

“j, q, x, y” seslerinden sonra gelen “u” sesi “ü” olarak sesletilir. Örneğin:

qu (去-gitmek), xu (需-ihtiyacı olamak), yue (约-randevu)

c) ü [y] yuvarlak, kapalı, öndil ünlüsü

[y] sesinde dilin yeri [i] sesiyle aynı ancak yuvarlaktır. Pinyin sisteminde “ü” sesi , “y” ve “u” olarak yazılmaktadır.

nü (女-kadın)、qu (去-gitmek)

d) [o]: yuvarlak, orta kapalı, art ünlüsü

bo (波-dalga)、fo (佛-Buda)

e) Çince de pinyin sisteminde yazım şekli “e” olan tek bir harf bulunurken buna karşın sesletimi farklı 4 tane “e” vardır.

1- [ɣ]: düz, orta kapalı, art ünlüsü

Bu seste dilin yeri arkaya doğrudur. Tek başına kullanılır

ge (歌-şarkı), re (热-sıcak)

2- [e]: düz, yarım kapalı, ön ünlüsü

Bu ünlü tek başına kullanılmaz, arkasına [i] sesini alarak “ei” olarak sesletilir.

mei (美-güzel), fei (飞-uçmak)

3- [ɛ]: düz, yarım açık, ön ünlüsü

Genellikle tek başına kullanılmaz, önüne [i] ve ü [y] alır, [i] ve [y] ile ie [i ɛ], üe [y ɛ] biçiminde birleşir.

ye (夜-gece), yue (月-ay)

[ɛ] yalnız kullanıldığı durum sadece ünlem olduğunda “欸”

şeklindedir ve Çince pinyin sisteminde “ê” biçiminde yazılır.

4- [ə]: düz, orta açık, orta ünlüsü

Tonsuz (nötr ton)³⁴ kelimelerde ve burun ünlülerinde kullanılır.

wo de (我的-benim), ji de (记的-hatırlamak)

³⁴ Çince de bazı seslerin hafif ve kısa okunmasına nötr yada 5. ton denir.

f) a [a]: düz, açık , öndil ünlüsü

a (啊-ünlem), ma (妈-anne)

e) er [ər] düz, bükümlü, ortadil ünlüsü

Dilucu ile sert ön damağa vurularak çıkarılır. Çince de dili yuvarlayıp “er” diye sesletilen kelime pek azdır, sayısı on’u geçmez. “er” ’ın özel fonksiyonu genellikle diğer ünlülerle birleşip “er” ulamasına dönüşmesidir. “er” ulaması bazen kelime niteliği ve kelime anlamlarını değiştirebilir.

Örneğin:

hua (花): harcamak (fiil)

huar (花儿): çiçek (isim)

2) Birleşik Ünlüler

“Sesletimi iki yada üç ünlünün birleşmesiyle meydana gelen ünlülere “Birleşik Ünlü” denir. İki ünlünün birleşmesiyle oluşanlar “İkili Birleşik Ünlü”, üç ünlünün birleşmesiyle oluşanlar “ Üçlü Birleşik Ünlü” olarak yada genel olarak “Ünlü Kayması”(Diphtong, Triphthong) biçiminde adlandırılmaktadır. Bu ünlülerin ilk özelliği, bir ünlüden diğer ünlüye doğru kayarak sesletilmesidir.”³⁵ Örneğin [ai] de “a” dan “i” ye ağız açılma derecesi gittikçe küçülür. [ia]da ise “i” den “a” y ağız açılma derecesi gittikçe büyür. İkinci özelliği de ünlülerin ses çokluğunun ya da azlığının eşit olmayışıdır. Ana ünlü vurgulu ve uzun sesletilir. İlk ve son heceler de vurgusuz ve kısa sesletilir.

³⁵ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辨证(Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s.16

“Birleşik Ünlülerin tablosu aşağıda gösterilmiştir.”³⁶

Birleşik Ünlü	ai	ei	ao	ou	ia	ie	ua	uo	üe
IPA	[ai]	[ɛi]	[ɑo]	[əu]	[i̯a]	[i̯ɛ]	[u̯a]	[u̯o]	[y̯ɛ]
Pinyin	mai	mei	mao	sou	ya	ye	wa	wo	yue

Birleşik Ünlü	io	iao	iou	uai	uei
IPA	[io]	[ia̯]	[iə̯]	[uai]	[uəi]
Pinyin	yo	yao	you	wai	wei

³⁶ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 16

“Çağdaş Çince de Birleşik Ünlüler “İkili Birleşik Ünlüler” ve “Üçlü Birleşik Ünlüler olarak ikiye ayrılmaktadır.”³⁷

1- İkili Birleşik Ünlüler ya da İkili Ünlü Kayması (Diphtong)

Çağdaş Çince de toplam dokuz tane ikili birleşik ünlü bulunmaktadır. Bu Ünlülerde kendi içinde “İkili Ön Birleşik Ünlüler” ve “İkili Art Birleşik Ünlüler” olarak ikiye ayrılmaktadır.

İkili Ön Birleşik Ünlüler

İkili Birleşik Ünlüler ise “Ön Birleşik Ünlü” ve “Art Birleşik Ünlü” olarak ikiye ayrılırlar. İkili Ön Bileşik Ünlüler 4 tanedir.

ai [ai]: lai (来-gelmek) , dai (戴-takmak)

ei [ei]: bei (杯-bardak) , gei (给-vermek)

ao [ao]: hao (好-iyi, güzel) , mao (毛-tüy)

ou [ou]: ou (欧-Avrupa) , tou (头-kafa)

Yukarıda belirttiğimiz bu bileşik ünlülerin hepsi ön sestten arka sesliye doğru sesletilir. Yani “ai”, “ei”, “ao”, “ou” daki “a”, “e”, “o” fonemleri orta heceyi oluşturmaktadır ve yüksek sesle ve vurgulu sesletilir. “i”, “o”, “u”

³⁷ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辨证(Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s.16

fonemleri ise son heceyi oluşturur ve sesletimi daha hafif ve vurgusuzdur. İşte bu 4 bileşik ünlüye ön fonemi yüksek sesle ve vurgulu telaffuz edilen ikili birleşik ünlüler denir.

e) İkili Art Birleşik Ünlüler

Çağdaş Çince de 5 tane ikili art bileşik ünlü vardır.

ia (ia): jia (家-ev) , qia (恰-uygun)

ie [i]: ye (也-bile) , bie (别-olumsuzluk eki)

ua: gua (挂-bir şeyi asmak) , hua (花-çiçek)

uo: wo (我-ben) , duo (多-fazla)

üe: yue (约-randevu) , xue (学-öğrenmek)

Yukarıda belirttiğimiz bileşik ünlülerin “ia”, “ie”, “ua”, “uo” sesi ve vurgusu gittikçe artan ünlülerdir. “ia”, “ie”, “ua”, “uo”, “üe” ünlülerindeki “i”, “u”, “ü” ilk heceyi oluşturmaktadır. Arkadan gelen “a”, “e”, “o” ise orta hecelerdir. Bu ünlülerin sesi ve vurgusu gittikçe artmaktadır. İşte bu 5 bileşik ünlüye arka fonemi yüksek sesle ve vurgulu sesletilen ikili bileşik ünlüler denir.

2- Üçlü Bileşik Ünlüler

iao [iau]: jiao (叫-adlandırmak) , piao (票-bilet)

iou [iou]: you (有-sahip olmak) , jiu (酒-içki)

uai [uai]: wai (外-dışarı,dışarısı) , bei (坏-)

uei [uei]: dui (队-takım)、chui (吹-üflemek)

İlk ve son fonemleri ilk ve son heceyi oluşturur. Ortadaki “a”, “o”, “e” orta hecelerdir. Orta heceler yüksek sesle ve vurgulu sesletilirken ilk ve son heceler vurgusuz sesletilir.

“iou” , “uei” ve “uen”, den önce ünsüz ses bulunursa (y ve w) dışında ortadaki “o” ve “e” düşer “iu” , “ui” ve “un” biçiminde yazılır, “iou [iəu], uei [uəi], uen [uən]” biçiminde sesletilir. Örneğin:

iou

diu (丢-kaybetmek)

jiu (九-dokuz)

qiu (秋 sonbahar)

xiu (修-tamir etmek)

uei

dui (对-doğru)

hui (回-geri dönmek)

zui (最-en)

sui (岁-yaş)

uen

hun (婚-evlenmek)

sun (孙-torun)

chun (春-bahar)

kun (捆-bağlamak)

3) Burun Ünlüleri

“Bir yada iki ünlünün arkasına burun sesinin eklenmesiyle oluşan ünlüler Çince de burun ünlüleri olarak adlandırılır. Çağdaş Çince de burun ünlüleri toplam 16 tanedir. Çince de burun ünlüleri “n” ve “ng” iki ayrı fonem oluşturmaktadırlar.”³⁸

“Burun ünlüleri “Ön Burun Ünlüleri” ve “Arka Burun Ünlüleri” olarak 2’e ayrılmaktadır.

“Burun Ünlülerinin tablosu aşağıda gösterilmiştir.”³⁹

Burun Ünlüsü	an	ian	uan	üan	en	in	uen	ün
IPA	[an]	[iæ]	[uan]	[yæn]	[ən]	[in]	[uən]	[yn]
Pinyin	man	yan	wan	yuan	men	yin	wen	yun

Burun Ünlüsü	ang	iang	uang	eng	i(e)ng	ueng	ong	iong
IPA	[aŋ]	[iaŋ]	[uaŋ]	[əŋ]	[iəŋ]	[uəŋ]	[uŋ]	[iuŋ]
Pinyin	ang	yang	wang	seng	ying	weng	song	yong

³⁸ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辨证(Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s.17

³⁹ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 7

1- Ön Burun Ünlüleri

Burun geniş ünsüzü olan [ŋ] sesinin son ünsüz olmasıyla yapılır.

an [an]: han (汗-ter) , tan (谈-sohbet)

ian [iən]: dian (点-damla) , mian (面-yüz)

uan [uan]: tuan (团-yuarlak) , chuan (穿-giyinmek)

üan [yan]: xuan (选-seçmek) , quan (全-tamamıyla)

en[ən]: ren (认-tanımak) , ben (本-temel)

in [in]: min (民-halk) , xin (信-yeni)

uen[uən]: wen (问-soru, sorun) , chun (春-bahar)

ün [yn]: jun (军-asker) , qun (群-grup)

“an”, “ian”, “uan”, seslerinde ki dört ünlüde “a” sesinin sesletimi farklıdır.

“an, uan” seslerinde “a” sesi düz, yarım açık ön ünlü “ɛ” ünlüsüdür. “uan” sesindeki

“a” sesi düz, açık, öndil ünlüsü olan “a” ünlüsüdür.

2- Arka Burun Ünlüleri

Art damaksıl ünsüz olan [ŋ] ünsüzünün son ünsüz olmasıyla yapılır.

ang [aŋ]: dang (当-olmak) , mang (忙-meşgul)

iang [iaŋ]: xiang (想-istemek) , jiang (将-general)

uang [uaŋ]: guang (广-geniş) , chuang (床-yatak)

eng [əŋ]: leng (冷-soğuk) , geng (更-daha)

ing [iŋ] : ting (听-dinlemek) , xing (行-yürümek)

ueng [uəŋ] : weng (翁- yaşlı adam) , weng (瓮-semaver)

ong [uŋ] : dong (东-doğu) , hong (红-kırmızı)

iong [yŋ] : qiong (穷-fakir) , yong (拥)

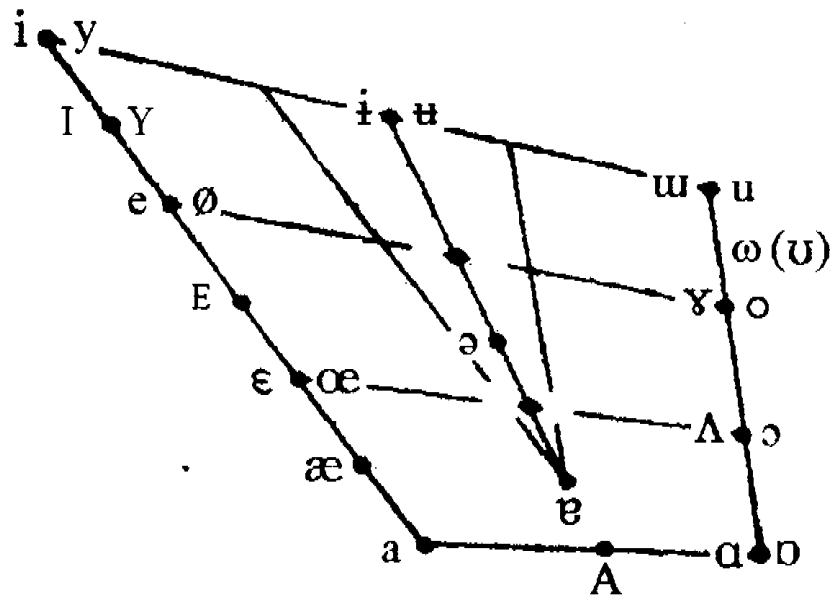
Burun ünlülerinden “an” ve “ang” hecelerindeki “a”ın ağız açma derecesi “ang” hecesinde “an” hecesine göre daha büyüktür.

“Aşağıda Çince’nin öğrenilmesi gereken birkaç özelliğinden daha bahsedebiliriz.”⁴⁰

- 1) “a, o, e” ünlü sesleri başka hecelerin arkasından kullanıldığında yazı dilinde kesme işareti ile ayrılmalıdır. Örneğin: xi’an (西安-yer adı)
- 2) “i” ünlüsünün arkasından başka bir ünlü geldiğinde “i” ünlüsü “y” biçiminde yazılır.Örneğin: iao→yao (要-istemek). Eğer arkasından bir ünlü gelmezse “i” ünlüsünün önüne “y” sesi eklenir. Örneğin: i→yi (一-bir)
- 3) “u” ünlüsünün arkasından şayet başka bir ünlü gelirse “u” sesi “w” biçiminde yazılır. Örneğin: uan→wan (晚-akşam) Şayet arkasından bir ünlü gelmezse “u” sesinin önüne “w” sesi eklenir. Örneğin: wu (五-beş)

⁴⁰ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 7-8

“Çince’nin ünlü dörtgeni aşağıda gösterilmiştir.”⁴¹

⁴¹ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 4

(2) Çince'deki Ünsüz Sesler

“Çağdaş Çince de toplam 21 tane ünsüz vardır. Çince deki ünsüzleri şu şekilde sınıflandırabiliriz.”⁴²

1- Çıkış Yerlerine Göre Ünsüzler (Fayin Buwei 发音部位):

- a) Çift Dudak Ünsüzleri (Shuang Chunyin 双唇音): b, p, m
- b) Diş Dudak Ünsüzleri (Chun Chiyin 唇齿音): f
- c) Dilucu-Öndamak Ünsüzleri (Shejianyin 舌尖音): d, t, n, l
- d) Dilucu- Dişeti Ünsüzleri (Shejian qianyin 舌尖前音): z, c, s
- e) Dil- Artdamak (Bükümlü) Ünsüzleri (Shejian houyin 舌尖后音):
zh, ch, sh, r
- f) Alt-Ön damak Ünsüzleri (Shemianyin 舌面音): j, q, x
- g) Dil-Art Damak Ünsüzleri (Shegenyin 舌根音): g, k, h, ng

⁴² M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辨证(Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s.10

2- Çıkış (söyleyiş) Biçimlerine Göre Ünsüzler (Fayin Fanfa 发音方法):

a) Patlamalı Ünsüzler (Siyin 塞音): b, p, d, t, g, k

b) Sürtünücü Ünsüzler (Sayin 擦音): f, s, sh, r, x, h

c) Patlamalı- Sürtünücü Ünsüzler (Sicayin 塞擦音): z, c, zh, ch, j, q

d) Geniz Ünsüzleri (Biyin 鼻音): m, n, ng

e) Yan Daralma Ünsüzleri (Bianyin 边音):

3- Ses tellerinin Titreşimine Göre Ünsüzler (Qingyin he Zhuoyin 清音和浊音):

a) Ötümlü Ünsüzler (Zhuoyin 浊音): m, n, l, r, ng

b) Ötümsüz Ünsüzler (Qingyin 清音): b, p, f, d, t, z, c, s, zh, ch, sh, j,

q, x, g, k, h

c) Üfleli ve Üflemez Ünsüzler (Songqi he bu Songqi 送气和

不送气): p, t, k ve b, d, g

“Çince’nin ünsüz seslerinin tabloları aşağıda gösterilmiştir.”⁴³

Ünsüz	b	p	m	f	d	t	n	l
IPA	[b]	[p ʼ]	[m]	[f]	[d]	[t ʼ]	[n]	[l]
Pinyin	ba	pa	ma	fa	da	ta	na	la

Ünsüz	g	k	h	j	q	x
IPA	[g]	[k ʼ]	[x]	[dʒ]	[t]	[]
Pinyin	ga	ka	ha	Jia	qia	xia

Ünsüz	z	c	s	zh	ch	sh	r
IPA	[dz]	[ts ʼ]	[s]	[dz]	[t]	[s]	[z]
Pinyin	za	ca	sa	zha	cha	sha	ru

⁴³ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音(Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 5-6

“Çince deki 21 ünsüzün sesletimi aşağıdaki gibidir.”⁴⁴

b [b] : üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

ba (把-tutmak)

ban (班-sınıf)

p [pʼ]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

ping (平-düz)

pa (怕-korkmak)

m [m]: üflemesiz-ötümlü, genizsi, çift dudak ünsüzü

mi (米-pirinç)

man (满-dolu)

f [f]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, çift dudak ünsüzü

fei (飞-uçmak)

fen (分-dakika)

⁴⁴ M. Li, “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辩证(Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing Yuyan Wen Hua Da Xue , 1998, s.10-13

d [t]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, dilucu-öndamak ünsüzü

duo (多-fazla)

da (大-büyük)

t [t ']: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, dilucu-öndamak ünsüzü

tian (天-gün)

ta (他-o (erkek))

n [n]: üflemesiz-ötümlü, genizsi, dilucu-öndamak ünsüzü

na (那-o)

nian (念-sesli okumak)

l [l]: üflemesiz-ötümlü, yan daralma, dilucu-öndamak ünsüzü

la (拉-çekmek)

lian (练-alıştırma yapmak)

z [dz]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, dilucu ünsüzü

zai (在-de,da)

zı (子-erkek çocuk)

c [ts ʻ]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, dilucu ünsüzü

cı (-kez, sefer)

cai (才-ancak)

s [s]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

sı (丝-ipek)

san (-şemsiye)

zh [ts]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, bükümlü ünsüz

zhı (只-yalnız)

zhu (住-ikamet etmek)

ch [ts ʻ]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, bükümlü ünsüz

chı (吃-yemek yemek)

chu (初-başlangıç)

sh [s]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, bükümlü ünsüz

shi (诗-şiir)

shan (山-dağ)

r [z]: üflemesiz-ötümlü, sürtünücü, bükümlü ünsüz

re (热-sıcak)

rı (日-güneş)

j [dʒ]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

ji (记-ezberlemek)

jian (见-bakmak)

q [tʃ]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

qi (气-hava)

qu (去-gitmek)

x [ç]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

xia (下-aşağı)

xi (细-ince)

g [g]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, dil-art damak ünsüzü

gu (古-eski)

gan (干-kuru)

k [k]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, dil-art damak ünsüzü

kai (开-açmak)

kou (口-ağız)

h [x]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, dil-art damak ünsüzü

hai (海-deniz)

he (和-ve)

Çağdaş Çince de ayrıca bir ünsüz ng [ŋ] daha vardır. Patlamasız-ötümlü, geniz ve dil-art damak ünsüzüdür.

II. BÖLÜM

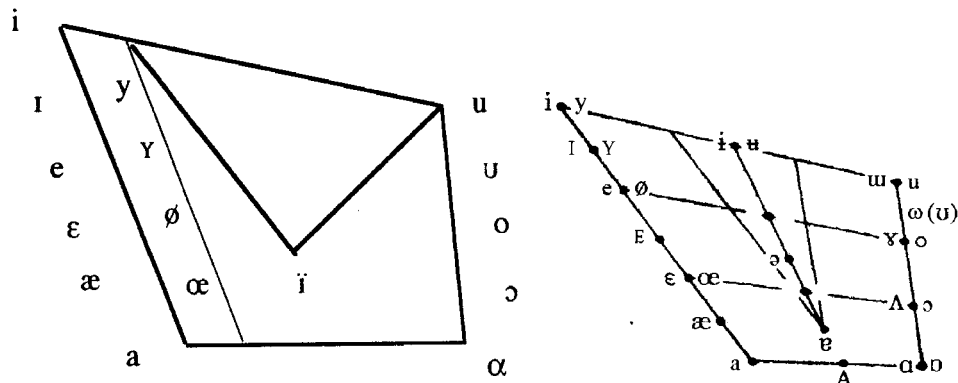
TÜRKÇE VE ÇİNCE’NİN SESBİLİMSEL ÖZELLİKLERİNİN BENZER
VE FARKLI YÖNLERİ

A. ÇİNCE VE TÜRKÇE'DEKİ SESLERİN BENZER ÖZELLİKLERİ

Türkçe ve Çince’de bulunan ünlüler, yukarıda ayrıntılı bir biçimde irdelenmiş ve her iki dilin ünlülerinin farklılıkları gözlenmiştir. Bu durum aşağıda çizilen ünlü tablolarıyla belirginleşmektedir.

“Türkiye Türkçesinin Ünlü Dörtgeni”⁴⁵

“Çincenin Ünlü Dörtgeni”⁴⁶

⁴⁵ İclal Ergenç, “Konuşam Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 21

⁴⁶ Cao, Wen, “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠音 (Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue, 2000, s. 4

(1) Her İki Dilde Benzer Olan Ünlüler

Türkçe:

[i]: dar, düz, öndil ünlüsü

Çince:

[i] : düz , kapalı, öndil ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer ünlüdür.

TÜRKÇE ÇİNCE

iç, içi yi (一-bir), ji (寄-göndermek)

Türkçe:

[ɪ]: dar, düz, art ünlüsü

Çince:

e [ɣ] Düz, yarım kapalı, art ünlüsü

[ə]: düz, orta açık, orta ünlüsüdür.

Pinyin sisteminde “e” olarak yazılmakta fakat Türkçe’deki “ı” sesi gibi sesletilmektedir. Bu yüzden Çince ve Türkçe’de benzer ünlüler olarak kabul edebiliriz.

TÜRKÇE ÇİNCE

ırk ge (歌-şarkı), re (热-sıcak), wo de (我的-benim)

Türkçe:

[e] : geniş, düz, öndil ünlüsü (kapalı)

[ɛ] : dar, düz, öndil ünlüsü (açık)

Çince:

[e]: düz, yarım kapalı, ön ünlüsü

[ɛ]: düz, yarım açık, ön ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer ünlülerdir.

TÜRKÇE

ÇİNCE

ekmek, sen

mei (美-güzel)、fei (飞-uçmak)

Türkçe:

[u] : dar, yuvarlak, arkadil ünlüsü

Çince:

[u]: yuvarlak, kapalı, art ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer ünlüdür.

TÜRKÇE

ÇİNCE

kul

tu (土-toprak)

Türkçe:

[ü]: dar, yuvarlak, öndil ünlüsü

Çince:

ü [y] yuvarlak, kapalı, öndil ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer ünlüdür.

TÜRKÇE

ÇİNCE

göl, tüt nü (女-kadın)、qu (去-gitmek)

(2) Her İki Dilde Benzer Olan Ünsüzler

Türkçe:

[p] :ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Çince:

p [p‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE	ÇİNCE
--------	-------

pis, ipek	ping (平-düz), pa (怕-korkmak)
-----------	------------------------------

Türkçe:

f: ötümsüz, sürtünücü, altdudak-üstdiş ünsüzü

Çince:

f [f]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, diş-dudak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE	ÇİNCE
--------	-------

fil, tüfek	fei(飞-uçmak), fen(分-dakika)
------------	-----------------------------

Türkçe:

[t]: ötümsüz, patlamalı, dilucu- dışardı ünsüzü

Çince:

t [t ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, dilucu-öndamak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

tez, ata tian (天-gün), tai (太-çok)

Türkçe:

[k]: ötümsüz, patlamalı, artdamak ünsüzü

Çince:

k [k ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı, dil-art damak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

kim, akla kan (看-okumak), ke (课-ders)

Türkçe:

[l]: ötümlü, yan daralımlı, dil-ucu-öndamak ünsüzü

Çince:

l [l]: üflemesiz- ötümlü, yan daralma, dilucu-öndamak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

leylek, bel lei (累-yorgun), lian (练-alıştırma)

Türkçe:

[m]: ötümlü, genizsi, çift dudak ünsüzü

Çince:

m [m]: üflemesiz-ötümlü, genizsi, çift dudak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

muz, kimse mai (买-satın almak), man (慢-yavaş)

Türkçe:

[n]: ötümlü, genizsi ,dilucu-dişeti ünsüzü

Çince:

n [n]: üflemesiz-ötümlü, genizsi, dilucu-öndamak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

ana, san na (那-o), nan (男-erkek)

Türkçe:

[ş]: ötümsüz, sürtünücü, dilönü-sertdamak ünsüzü

Çince:

x [c]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Çince de pinyin sisteminde “x” sesinin yazılımı Türkçe de bulunmamaktadır.

Çince deki “x” sesi, Türkçe de “ş” olarak yazılan sese çok yakın sesletilir. Bu nedenle, bu iki sesi benzer kabul edebiliriz.

TÜRKÇE ÇİNCE

şış, şışe xin (心-kalp), xi (系-bölüm)

Türkçe:

[ç]: ötümsüz, sürtünücü, dişseti-damakönü ünsüzü

Çince: q[tc ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Çince de pinyin sisteminde “q” sesinin yazılımı Türkçe de bulunmamaktadır.

Çince deki “q” sesi, Türkçe deki “çi” sesine çok yakın sesletilir. Bu nedenle, bu iki sesi benzer kabul edebiliriz.

TÜRKÇE ÇİNCE

çiçek, çilek qian (钱-para), qu (去-gitmek)

Türkçe:

[c]: ötümlü, patlamalı,dil-artdamak ünsüzü

Çince:

j[tc]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Türkçe de bulunan “j” sesinin yazılımı Çince’de de bulunmaktadır fakat aynı şekilde sesletilmemektedir. Çince’deki “j” Türkçe de “ci” sesine yakın sesletilmektedir. Bu nedenle, bu iki sesi benzer kabul edebiliriz.

TÜRKÇE ÇİNCE

cin, ji (记-ezberlemek)

B. ÇİNCE VE TÜRKÇEDEKİ SESLERİN FARKLI ÖZELLİKLERİ

(1) Her İki Dilde Benzer Olmayan Ünlüler

Türkçe:

[a] : geniş, düz, arkadil ünlüsü

Çince:

a [a]: düz, açık , öndil ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünlüdür.

TÜRKÇE	ÇİNCE
--------	-------

ay, al	a (啊-ünlem), ma (妈-anne)
--------	--------------------------

Türkçe:

[ɛ] : dar, düz, öndil ünlüsü

Çince:

[ɣ]: düz, orta kapalı, art ünlüsü

[ə]: düz, orta açık, orta ünlüsüdür.

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünlülerdir.

TÜRKÇE	ÇİNCE
--------	-------

bel	ge (歌-şarkı), re (热-sıcak)
-----	----------------------------

Türkçe:

[o]: geniş, yuvarlak, arkadil

Çince: [o]: yuvarlak, orta kapalı, art ünlüsü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünlülerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

oğlan, kol bo (伯-amca), fo (佛-Buda)

[ö] sesi Türkçe’de bulunmaktadır buna karşın Çince’de bulunmamaktadır.

Türkçe:

[ö] : geniş(yada yarı açık), yuvarlak, öndil ünlüsü

gök, dört

[er] sesi Çince’de bulunmaktadır buna karşın Türkçe’de bulunmamaktadır.

Çince:

er [ər] düz, bükümlü, ortadil ünlüsü

huar (花儿-çiçek)

[ɪ] Düz, dil ucu ön ünlüsüdür ve Türkçe’de bulunmamaktadır.

zi (字-kelime), ci (次-kez, sefer)

Çince de “Kayan Ünlü” vardır. Örneğin “İkili Kayan Ünlü”: ai [ai]: lai (来-gelmek), “Üçlü Kayan Ünlü”: iao [iau]: jiao (叫-adlandırmak). Türkçe de ise “Türkçe’nin seslem yapısı gereği, aynı seslem içinde iki ünlünün bir arada bulunması yabancı kökenli sözcükler dışında söz konusu değildir. Bu nedenle yazı dilinde ünlü kayması (diphtong) yoktur.”⁴⁷ Örneğin: ait, sual

(2) Her İki Dilde Benzer Olmayan Ünsüzler

Türkçe:

[b] : ötümlü, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Çince:

b [b] : üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, çift dudak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

bel, ebe ba (八-sekiz), bi (笔-kalem)

Türkçe:

[d] : ötümlü, patlamalı, dilucu- dışardı ünsüzü

Çince:

d [t] : üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, dilucu-öndamak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

dil, kadı dao (到-varmak), di 地(yer)

⁴⁷ İclal Ergenç, “Konuşama Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü”, Simurg Yay., 1995, s. 24

Türkçe:

[c]: ötümlü, patlamalı, dil-artdamak ünsüzü

Çince:

c [ts ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, dilucu ünsüzü

Çince de Pinyin sistemine göre “c” ile yazılan ses “ts” olarak sesletilirken

Türkçe de bu ses “ce” olarak sesletilir bu yüzden tamamıyla farklıdır.

TÜRKÇE ÇİNCE

cin, gece ca (擦-temizlemek), cai (才-ancak)

Türkçe:

[g]: ötümlü, patlamalı, dil- artdamak ünsüzü

Çince:

g [k]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı, dil-art damak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

gir, bilgi gou (够-yeterli), gen (跟-ile)

Türkçe:

[ğ]: ötümlü, sızlamalı, artdamak ünsüzü

Türkçe’ye özgü bir ünsüzdür ve Çince de bulunmamaktadır.

TÜRKÇE

öğüt

Türkçe:

[h]: ötümsüz, sürtünücü, gırtlak ünsüzü

Çince:

h [x]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, dil-art damak ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

hasta, sihir hai (好-iyi), he (喝-içmek)

Türkçe:

[j]: ötümlü, sürtünücü, dil-öndamak ünsüzü

Çince:

j[tc]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Pinyin sisteminde “j” olarak yazılan ses “ci” olarak sesletilirken, Türkçe de “je” olarak sesletilir. Bu nedenle bu iki ses birbirinden tamamıyla farklıdır.

TÜRKÇE ÇİNCE

jale, abajur ji (几-soru zamiri/ kaç), jia (家-ev)

Türkçe:

[r]: ötümlü, çarpmalı, dilucu-dişeti ünsüzü

Çince:

r [z]: üflemesiz-ötümlü, sürtünücü, bükümlü(dil-artdamak) ünsüz

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

resim, renk re (热-sıcak), rı (日-güneş)

Türkçe:

[s]: ötümsüz, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Çince:

s [s]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Çince ve Türkçe’de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

silgi, eski sı (四-dört), san (三-üç)

Türkçe:

[ʃ]: ötümsüz, sürtünücü, dilönü-sertdamak ünsüzü

Çince:

sh [s]: üflemesiz-ötümsüz, sürtünücü, bükümlü (dil-artdamak) ünsüz

Çince de Pinyin sisteminde “ş” olarak yazılım yoktur fakat “sh” yazılım vardır; dil ucu kıvrıktır, sert ön damakla birbirine yakındır. Dilucu sert ön damakta sürtme yaparak dışarı çıkar. Benzer olmayan ünlülerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

iş, çöşku shı (十-on), shan (上-üzerinde)

Türkçe:

[v]: ötümlü, sürtünücü, dudak-diş ünsüzü

Türkçe’ye özgü bir ünsüzdür ve Çince de bulunmamaktadır.

TÜRKÇE

vazo, vali

Türkçe:

[y]: dilönü-sertdamak yarı- ünlüsü

Türkçe'ye özgü bir ünsüzdür ve Çince de bulunmamaktadır.

TÜRKÇE

yer, yağmur

Türkçe:

[z]: ötümlü, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Çince:

z [ts]: üflmesiz-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü

Çince ve Türkçe'de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

zengin, iz zai (再-tekrar), zı (自-kendi)

Türkçe:

[ç]: ötümsüz, sürtünücü, dil- öndamak ünsüzü

Çince de pinyin sisteminde “ç” olarak yazılan bir ses yoktur. “ch” “q”olarak yazılan seslerin özelliği aşağıdaki gibidir:

Çince:

ch [ts ʰ]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, bükümlü(dil-artdamak) ünsüzü

Çince ve Türkçe'de benzer olmayan ünsüzlerdir.

TÜRKÇE ÇİNCE

çöl, küçük che (车-araba), 常(sıkça)

Çince:

q[tc ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Çince’ye özgü bir ünsüzdür yazılım olarak Türkçe de bulunmamaktadır.

ÇİNCE

qian (前-ön), qu(去-gitmek)

Çince:

x [c]: üflemesiz-ötümsüz, patlamalı- sürtünücü, alt-ön damak ünsüzü

Çince’ye özgü bir ünsüzdür yazılım olarak Türkçe de bulunmamaktadır.

ÇİNCE

xie (写-yazmak), xi (系-bölüm)

III. BÖLÜM

SES KAYITLARININ VE ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. SES KAYITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, Çince öğrenen Türk öğrencilerin sözlü dilde sesletimle ilgili karşılaştıkları sorunları saptayabilmek için sözlü dile dayalı bir uygulama yapılmıştır. Çince sesletim öğretimi için kullanılan bir kitabın içinden seçilen en çok kullanılan 111 ses , anadili Türkçe olan 40 kişilik örneklem grubuna tek tek okutularak uygulama yapılmıştır. Tezimiz sadece ses ve ses dizgeleriyle sınırlı olduğu için Çince'deki tonlama konusu dikkate alınmadan değerlendirmeler yapılmıştır. Örneklem grubu Ankara Üniversitesi Dil ve tarih Coğrafya Fakültesi Sinoloji bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Denklerin en belirgin özelliği Çince'yi ikinci hatta üçüncü bir yabancı dil olarak öğreniyor olmalarıdır.

Uygulama aşamasında, kişinin sesletimini olumsuz yönde etkileyebilecek faktörlerden kaçınmak için, öğrencilerin sesleri haberi olmaksızın ses kayıt cihazına alınarak verilerin daha doğru sonuçlar vermesi sağlanmıştır. Her öğrencinin ses kayıt cihazına alınan sesletimi, CD'ye aktararak, daha önce Çinli bir sesletici tarafından sesletilen aynı listedeki sözcüklerin tek tek çözümlenmesi yoluyla yanlışlıklar belirlenmiştir.

Belirlediğimiz yanlışları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Çince deki “zh, ch, sh, r” sesleri özellikle sonlarına “i” [ɿ]: düz, dil ucu, art ünlüsü ve “e” [ɤ]: düz, orta kapalı, art ünlüsü aldığıında, deneklerin %90’ı tarafından yanlış sesletilmiştir. Çünkü Çince ‘de “zhı, chı, shı, r”’da dil bükölüp damağa temas ederek ses çıkarılırken, “zhe, che, she, re”’da ses diyaframdan çıkarılmaktadır. Türk öğrencilerin ses kayıtları dinlendiğinde bu seslerin aynı sesletildiği belirlenmiştir.
- 2) Ses kayıtlarında “zi” kelimesindeki “z” sesini deneklerin %80’i Türkçe deki “z” [z]: ötümlü, sürtünücü, dilucu-dişeti ünsüzü gibi seslettikleri belirlenmiştir. Halbuki Çince’deki “z” sesi z [dz] biçiminde sesletilmelidir.
- 3) Ses kayıtlarındaki “cai” kelimesindeki “c” sesini Türk öğrencilerin % 86’sının Türkçe’deki “s” [s]: ötümsüz, sürtünücü, dil-öndamak ünsüzü gibi seslettiği belirlenmiştir. Halbuki Çince’deki “c” sesi c [ts ‘]: üflemeli-ötümsüz, patlamalı-sürtünücü, dilucu ünsüzüdür. “ts” biçiminde sesletilir.
- 4) Ses kayıtlarındaki “zhen” kelimesini sesletirken deneklerin %75’inin “en” ön burun ünlüsünü Türkçe’deki “en” olarak

seslettiği saptanmıştır. Çince'deki “en” sesinin [ən] olarak sesletilmesi gerekmektedir.

- 5) Sesletilmesi istenen Çince “chang, sheng, xing, dong” kelimelerindeki “ng”nin sesletilmesinde deneklerin %70'inin sondaki “g” sesini Türkçe'deki [g]: ötümlü, patlamalı, dil- artdamak ünsüzü gibi sesletmişlerdir. Halbuki Çince'deki “ng” sesinde “g” sesi vurgulanmaz.
- 6) “nian, qian, mian” kelimelerindeki “ian” sesini deneklerin %65'i Türkçe “ian” olarak sesletmişlerdir. Halbuki Çince'de bu ses [iən] olarak sesletilmelidir.
- 7) Çince'deki “dui, hui” kelimelerindeki “ui” ikili bileşik ünlüdür. Bu ünlü önüne ünsüz bir ses aldığında “uei” [uəi] biçiminde sesletilmelidir. Deneklerin % 65'i “ui” biçiminde yanlış sesletmiştir.
- 8) Çince'deki “dun” kelimesindeki “un” sesini deneklerin %70'i Türkçe “un” olarak sesletmişlerdir. Halbuki Çince'de bu ses [uən] olarak sesletilmelidir.

- 9) Çince deki “guan, guang” kelimelerinin sesletilmesinde deneklerin %87’sinin yanlış seslettiği gözlenmiştir. Çince deki “an” ön burun ünlüsü, “ang” ise arka burun ünlüsüdür ve en önemlisi iki ayrı sesi işaret eder. “ang” sesindeki “n” sesi “an” sesine göre daha vurgulu sesletilir. Deneklerin bu iki sesi aynı seslettikleri tespit edilmiştir.
- 10) “Xue, qu, jue, yuan” kelimelerindeki “u” sesinin deneklerin %72’si tarafından “u” olarak sesletildiği saptanmıştır. Halbuki Çince deki “j, q, x, y” seslerinden sonra gelen “u” sesinin “ü” olarak sesletilmesi gerekmektedir.

B. ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde örnekleme alınan öğrencilerin genel özelliklerini belirlemek, sesletim öğretimi ve Çince’nin sesletim güçlükleri hakkındaki görüşleri ortaya koymak amacıyla uygulanan anket sonuçları değerlendirilerek yorumlanmıştır. Anketimiz, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Sinoloji Anabilimdalın da okuyan 1. 2. 3. ve 4. sınıflar içinde ulaşabildiğimiz toplam 40 öğrenciye uygulanmıştır.

Anketler iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları okul, bildikleri yabancı diller ve düzeylerine

ilişkin kişisel sorular yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise, sesletim ve sesletimin yabancı dil öğretimindeki yerine ilişkin sorular yer almıştır.

Öğrencilere uygulanan anketler doğrultusunda elde edilen veriler, bilgisayar ortamında oluşturulan tablolarda toplamlardan yüzde oranlarına ulaşılmıştır. Bilgilerin toplandığı 2004-2005 öğretim yılında örnekleme giren öğrencilerin dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

(1) Kişisel Bilgilere İlişkin Görüşler

TABLO 1

ÖRNEKLEM GRUBUNUN YAŞ DAĞILIMI

17-19	20-22	23-30	31 VE ÜSTÜ
%22.5	%55	%20	%2.5

Tablo 1' e göre öğrencilerin %22.5'i 17-19 yaş arasında, %55'i 20-22 yaş arasında, %20'si 23-30 yaş arasında, %2.5' i ise 31 yaş ve üstü yaş grubundadır.Çince'yi yabancı dil olarak öğrenenlerin genelde 20-22 yaş aralığında yoğunlaştığı gözlemlenmektedir.

TABLO 2

ÖRNEKLEM GRUBUNUN CİNSİYET DAĞILIMI

BAY	BAYAN
%45	%55

Tablo 2'ye göre tüm grubun %55'i bayan ve %40'ı bay öğrencilerden oluşmaktadır.Tablodan da görüldüğü gibi Çince'yi öğrenmek isteyenlerin yarısından fazlasını bayanlar oluşturmaktadır.

TABLO 3

ÖRNEKLEM GRUBUNUN EĞİTİM DURUMLARI

GENEL LİSE	ÖZEL LİSE	ÜNİVERSİTE	DİĞER
%45	%10	%5	%40

Tablo 3'e göre örneklem grubumuzun %45'i genel liselerden, %10'u özel liselerden,%5'i üniversitelerden ve %40'ıdiğer eğitim kurumlarından mezun öğrencilerdir. Tablodan da görüldüğü gibi Çince öğrenci profilinin yaklaşık olarak yarısının genel liselerden mezun öğrencilerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

TABLO 4

ÖRNEKLEM GRUBUNUN BİLDİĞİ YABANCI DİLLER

İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	DİĞER
%100	%22.5	%2.5	%10

Tablo 4 ‘ten görüldüğü gibi örneklem grubunun %100 yani tamamının İngilizce bildiğini göstermektedir. Diğer yüzdelere baktığımızda da %22.5’i Almanca, %2.5 Fransızca, % 10 ‘unun diğer dilleri bildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Çince’nin örneklem grubunun ikinci ya da üçüncü dili olduğu görülmektedir.

TABLO 5

ÖRNEKLEM GRUBUNUN YABANCI DİL DÜZEYLERİ

DİLLER	ORTA	İYİ	ÇOK İYİ
İNGİLİZCE	%13	%40	%47
ALMANCA	%90	%10	-
FRANSIZCA	%56	%44	-
DİĞER	-	%100	-

Tablo 5'e göre örneklem grubunun %40'ı İngilizce'yi iyi derecede, %47'si çok iyi derecede , %10'u Almanca'yı iyi, %44'ü Fransızca'yı iyi, %100'ü diğer dilleri iyi derecede bildiklerini belirtmişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı gibi deneklerin genelde birinci yabancı dilleri olan İngilizce'yi iyi veya çok iyi düzeyde bildiklerini, ikinci yabancı dil konumundaki dillere orta düzeyde sahip oldukları söylenebilir.

(2) Programa İlişkin Görüşler

TABLO 1

ÇİNCE ÖĞRENİMİNDE SESLETİM GÜÇLÜĞÜ ÇEKTİĞİNİZ SESLER VAR MIDIR SORUSUNA VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	25	% 62.50
HAYIR	15	%37.50

Tablo1’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 62.50 Çince’nin öğreniminde sesletim güçlüğü çekerken,% 37.50’sinin bu güçlüğü ortadan kaldırdığı tespit edilmiştir. Bu soruya cevabı evet olanların 25 kişi içinden 14 kişi seslerin sesletimi konusunda gerekeni yapmadığından, 9 kişi içinden 2 kişi alışkın olmadığı seslerin olduğunu, 3 kişi çok fazla önem vermediğini, 2 kişi bu konuda alıştırımların yetersiz olduğunu, 2 kişi seslere alışamadığını, 2 kişi ise hiç iyi bir sesleticisinin olmadığını söylemektedir. Bu doğrultuda Çince de çoğunluğun sesletim güçlüğü çektiğini ve yine buna sesletim konusunda gerekeni yapmadığının neden olduğu görülmektedir.

TABLO 2

SİZE GÖRE, ÇİNCE'Yİ ÖĞRENİRKEN ANADİLİN ETKİLERİ, SESLETİM ÇALIŞMALARININ YARDIMIYLA GİDERİLİR Mİ SORUSUNA VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	40	% 100
HAYIR	-	-

Tablo 2 'ye göre Çince'yi öğrenirken anadilin etkisinin sesletim çalışmalarının yardımıyla giderilebileceği %100 görülmektedir.

TABLO 3

ÇİNCE SİZE GÖRE SESLETİMİ KOLAY BİR DİL MİDİR SORUSUNA
VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	7	% 17.50
HAYIR	33	%82.50

Tablo 3'e göre deneklerin % 17.50 'si, Çince'yi sesletimi kolay bir dil olarak görürken, % 82.50'lik bölümü de bu dili sesletimi zor olan bir dil olarak nitelendirmektedir. Deneklerin yarısından fazlasının bu dili zor olarak nitelendirdiği göz önünde tutularak, ders planlarının hazırlanması aşamasında sesletim öğretimine gereken önemin verilmesinin olumlu sonuçlar getireceği söylenebilir.

TABLO 4

SINIFINIZDA SESLETİM İLE İLGİLİ ALIŞTIRMALARA YER VERİLİYOR
MU SORUSUNA VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	14	%35
KISMEN	19	%47.50
HAYIR	7	%17.50

Tablo 4'e göre deneklerin %35'i sınıf içi etkinliklerde sesletim ile ilgili alıştırmalara yer verildiğini, %47.50'si kısmen yer verildiğini, %17.50'si ise yer verilmediğini belirtmektedir. Buna göre sınıf içi etkinliklerde sesletimin kısmen yer aldığını söyleyebiliriz.

TABLO 5

İYİ BİR İLETİŞİM ORTAMI SAĞLAMAK İÇİN DOĞRU SESLETİM ÖNEMLİ
MİDİR SORUSUNA VERİLEN YANITLARININ DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	38	%95
KISMEN	2	%5
HAYIR	-	-

Yukarıdaki tabloya göre, deneklerin % 95’lik bölümünün doğru sesletimin iletişim açısından önemli olduğunu görmekteyiz. Bu sonucunda çalışmamızı destekleyen bir sonuç olduğu söylenebilir. Yalnızca %5 ‘lik bir bölümün doğru sesletimin etkin bir iletişim ortamı sağlanmasında kısmen önemli olduğunu düşünmektedir.

TABLO 6

ÇİNCE ANADİLİ KONUŞUCULARINI ANLAMAKTA ZORLUKLARLA
KARŞILAŞIYOR MUSUNUZ SORUSUNUN YANITLARININ DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	21	%52.50
KISMEN	17	%42.50
HAYIR	2	%5

Tablo 6'ya göre deneklerin %52.50'lik bölümü anadili konuşucularını anlamada zorluklarla karşılaşırken, %42.50'si kısmen, %5'i ise herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmektedir. Bu duruma göre sesletim alıştırmaları ve dinleme-anlama becerilerine yönelik etkinliklerin bir arada üretilmesi gerekliliği ve yabancı uzmandan faydalanılması da uygulamaya göre ortaya çıkan bir sonuç olarak söylenebilir.

TABLO 7

STANDART DİLE YAKIN BİR SESLETİM ÖNEMLİ MİDİR SORUSUNUN
YANITLARININ DAĞILIMI

YANITLAR	n	%
EVET	33	%82.50
KISMEN	5	%12.50
HAYIR	2	%5

Deneklerin verdiği yanıtlara göre, standart dile yakın bir sesletim %82.50 oranında önemli, %12.50 kısmen önemli, %5 oranında önemli olmadığını göstermektedir.

TABLO 8

SINIFINIZDA DÖRT DİL BECERİSİNDEN HANGİSİNE DAHA FAZLA
ÖNEM VERİLMEKTEDİR SORUSUNA VERİLEN YANITLARIN
DAĞILIMI

	n	%
KONUŞMA	14	%35
YAZMA	15	%37.50
DİNLEME	-	-
OKUMA	11	%27.50

Tablo 8'e göre örneklem grubunun %35'i şıklarda verilen dil becerilerinden konuşma becerisine, %37.50'si yazma becerisine, % 27.50'si okuma becerisine önem verildiğini düşünmektedir. Tabloya göre, dinleme becerisine hiç önem verilmediğinin düşünülmesi yaptığımız araştırmanın sonucunu etkileyebilecek bir görünümüdür. Tablonun bütününe baktığımızda öğrencilerin hedef dili olan Çince'yi sınıf içersinde etkin bir biçimde yazmaya ve konuşmaya çalıştıkları söylenebilir. Öğrencilerin sınıf içersinde dinleme etkinliğine hiç önem verilmediğini düşünmesi, sesletim öğretiminin yabancı dil öğretim yöntemleri içersine dahil edilmesinin gerekliliğini göstermektedir.

TABLO 9

DÖRT DİL BECERİSİNDEN HANGİSİNE DAHA FAZLA ÖNEM
VERİYORSUNUZ SORUSUNA VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

	n	%
DİNLEME	1	%2.5
OKUMA	1	%2.5
KONUŞMA	10	%25
YAZMA	5	%12.50
HEPSİ	23	%57.50

Tablo 8'e göre deneklerin yarısından fazlasının dört dil becerisine eşit derecede önem vermesi örneklem grubunun dili bir bütün olarak gördüğünü ve hedef dilde tüm becerilere sahip olma isteğinde olduğu söylenebilir. Deneklerin, %2.5' inin dinleme ve okuma, %12.50'sinin yazma becerisine önem verdiğini görüyoruz.

SONUÇ

Yabancı dil öğretiminin genel amaçlarından biri de öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılır bir şekilde konuşma ve anlama becerisine sahip olabilmesidir. Dil öğrenmede ilk basamak o dildeki sesleri çıkarmak ve sözcükleri sesletmek olarak tanımlanabilir. Her dilin kendine ait ses kuralları vardır. Bu kurallar doğru sesletilmedikleri zaman iletişim kopukluklarına neden olurlar. Yemekte, “Wo bao le (我饱了 -Doydum) yerine “wo pao le (我跑了 -Koştum) denirse elbette iletişim sağlanamaz.

Bu çalışmamızda, Çince ve Türkçe’deki ses dizgeleri ve sesleri tek tek incelenerek sesletim güçlüklerinin neler olduğu ve nasıl giderilebileceği konusu üzerinde durulmuştur. Her iki dilde sesletim farklılıkları- benzerlikleri ve sesletim hataları yorumlanmaya çalışılmıştır. Çince de anlam kargaşasının olmaması için sesleri doğru sesletmek kadar tonlamak da önemlidir. Çalışmamızda tonlama konusuna sadece kısaca değinilmiş ve tezimiz sesletimle sınırlı tutulmuştur.

Tezimizin uygulama aşamasında, 40 öğrenciye sesletim ve anket çalışması yaptırılmış bunun sonucunda faydalı olacağına inandığımız veriler elde edilmiştir. Seslerin kaydedilmesi biçiminde yapılan uygulama aşamasında öğrencilerin karşılaştığı güçlükler belirlenmeye çalışılmış ve buna göre; deneklere uygulanan yöntemin sonucunda elde edilen veriler yorumlanmaya çalışılmıştır.

Çince öğretiminde hatalar, özellikle başlangıç düzeyinde düzeltilmediği takdirde ileri düzeylerde dahi, sesletim güçlüklerine rastlanmaktadır. Çince deki Pinyin sistemi de doğru sesletimi tam olarak karşılayamamaktadır. Bundan kaynaklanan güçlükler en çok “e ve i” seslerinin sesletilmesinde karşımıza çıkmaktadır. Pinyin sisteminde tek bir işareti olan bu sesler aslında üç değişik biçimde sesletilmektedir. Bundan dolayı Pinyin sistemindeki seslerin sesletim özellikleri tek tek anlatılmalı ve kuralları öğretici tarafından örneklerle hatta anadil ile karşılaştırmalı olarak açıklanmalıdır.

“zh, ch, sh, r” bükümlü ünsüzlerini sesletirken ses çıkış yerlerindeki farklılığı anlamak önemlidir. Öğretmenlerin bu konuda detaylı açıklama yaparak uygulama yaptırmaları fayda sağlayacaktır. Çince’deki “Birleşik Ünlülerin” sesletim kurallarının hangi sesin daha vurgulu hangisinin daha az vurgulu sesletileceği öğretmen tarafından öğrencilere anlatılmalı ve uygulatılmalıdır böylece hatalar en aza indirgenebilir.

Elde edilen veriler Çince’yi ikinci bir yabancı dil olarak konuşan öğrenciler de yanlışlıkların daha çok olumsuz aktarımdan kaynaklandığını göstermektedir. Anadilinden sonra ikinci bir dil ve üçüncü dil olarak Çince öğrenenlerden daha çok sesletim güçlüklerine rastlanmaktadır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda bütün sesleri öğrendikleri ilk yabancı dilin sesletimine benzetme çabaları olduğu gözlenmektedir. Eğer öğrenilecek dil ve anadil öğreniciye karşılaştırmalı olarak anlatılırsa bu öğreniciye büyük kolaylık sağlayacaktır. Bununla beraber Çince’yi

öğrenirken anadilin etkilerinin sınıf içinde sesletim ile ilgili alıştırmaların yardımıyla giderilebileceği belirlenmiştir.

Deneklere uygulanan anketlerin sonucunda Çince'nin sesletimi zor bir dil olduğu, iyi bir iletişim ortamı sağlamak için doğru sesletimin önemli olduğu, Çince öğreniminde sesletim güçlüğü çekilen sesler olduğu ve bunun nedeninin genel olarak seslerin sesletimi konusunda gerekenin yapılmamasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Sınıf içi uygulamalarında dört dil becerisi içerisinde sesletim konusuna uygun program hazırlama gerekliliği belirlenmiştir. Çince öğretiminde sesletim derslerinin bir ihtiyaç olduğu ve bu derslerin doğru sesletimi geliştirmede çok yararlı olduğu söylenebilir.

Seslerin sesletimi konusunda yapılan hataları en aza indirmek için görsel ve işitsel araçlardan faydalanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bununla beraber sesletim alıştırmalarına yeterince zaman ayrılmasının sesletim hatalarını önlemede etkin olacağı söylenebilir. Öğrencilerin algılama düzeylerini arttırmak, kulak alışkanlıklarını geliştirmek için dinleme öğretimine ağırlık verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

ÖZET

“ Türkçe Ve Çince’nin Ses Yapıları Açısından Karşılaştırılması” adlı tezimizde, Çince öğrenen Türk öğrencilerin Çince’nin sesletimin de karşılaştıkları güçlükler nelerdir ve nasıl giderilebilir sorularına yanıt aramak amacı güdülmüştür.

Çalışmamızın giriş bölümünde “Ayrımsal-Karşılaştırmalı Dilbilim, Sesbilim, Ses Bilgisi, Sesbirim, Olumsuz Aktarım-Olumsuz Aktarım Yanlışları ve Yanlış Çözümlemesi” gibi konulara bilgi vermek amacı ile kısaca değinilmiştir.

Tezimizin ilk bölümünde, Türkçe ve Çince’nin sesleri ve ses yapıları detaylı olarak incelenmiştir.

Tezimizin ikinci bölümünde, Türkçe ve Çince’nin ses yapılarının benzer ve farklı yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tezimizin uygulama olarak yapılan üçüncü bölümünde, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sinoloji Anabilimdalı birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ses kayıtları ve anketleri değerlendirilmiş ve sesletimde yapılan hatalar açıklanmıştır.

Tezimizin sonuç bölümünde, Çince’nin ses yapılarının iletişim kurmada neden önemli olduğu, sesletimde yapılan hatalara yönelik yorumlar ve öneriler yer almaktadır.

SUMMARY

In our thesis titled “Comparison of Turkish and Chinese Languages in respect of their phonetic structures”, we aim at answering the questions on what difficulties are encountered in Chinese articulation by Turkish students learning Chinese and how these difficulties can be removed.

In the introduction part of our study, we, in order to furnish information, briefly deal with the subjects such as “Contrastive and Comparative Linguistics, Phonology, Phonetics, Phoneme, Negative Transfer - Negative Transfer Errors and Error Analysis.”

In the first part of our thesis, Turkish and Chinese sounds and phonetic structures are examined in detail. In the second part of our thesis, we tried to determine the similar and different aspects of phonetic structures of Turkish and Chinese Languages.

In the third part of our thesis, the practical part, the sound records and surveys of the first, second, third and senior years students in Sinology Department, Faculty of History and Geography, Ankara University are evaluated and the errors made in articulation are explained.

In the final part of our thesis, the issues such as why Chinese phonetic structures are important in communicating, and the comments and suggestions on the errors made in articulation are found.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan, “Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim”, Türk Dil Kurumu Yayınları, No:439, I-II-III. Cilt, Ankara, 2000.
- Bayraktaroğlu, Sinan, “Yabancı Dil Öğretim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri”, İzlem, Sayı:3, 1979.
- Cao, Wen (曹文), “Han Yu Fa Yin Yu Jiu Yin 汉语发音与纠 (Çince’nin Sesletimi ve Sesletimin Düzeltilmesi), Beijing Da Xue Chu Ban She, Beijing, 2000.
- Chen, Ming-yuan (陈明源), “Zhong Guo Hua YuYin Jichu 中国话语音基初(Çince Fonetiğinin Temel Kavramları)”, Foreign Languages Press, Bei Jing, 1982.
- Demircan, Ömer, “ Türkçenin Ses Dizimi”, Der Yayınları, İstanbul, 2001.
- Demircan, Ömer, “ Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri”, Der Yayınları, İstanbul, 2002.
- Ergenç, İclal, “Almanca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması”, D.T.C.F Yayınları, No: 345, 1984.

- Ergenç, İclal, “Türkiye Türkçesinin Görevsel SesBilimi”, Engin Yayınları, Ankara, 1989.
- Ergenç, İclal, “Konuşma Dili Ve Türkçe’nin Söyleyiş Sözlüğü”, TDA Dizisi 8 ,Simurg Yayınları, Ankara, 1995.
- Huang, Bo Rong (黄伯荣), “Xiandai Hanyu 现代汉语 (Çağdaş Çince)”, Gao Deng Jiao Yu Chu Ban She, I. ve II. Cilt, Beijing, 1991.
- Li, Ming (李明), “Hanyu Putonghua Yuyin Bianzheng 汉语普通话语音辩证 (Standart Çince’de Fonetik Hataların Belirlenmesi ve Düzeltilmesi), Beijing Yu Yan We Hua Da Xue Chu Ban She, Beijing, 1998.
- Selen, Nevin, “Söyleyiş Sesbilimi, Akustik Sesbilimi ve Türkiye Türkçesi, TDK Yayınları, 1979.
- Şıklar, Aygöl, “İspanyolca ve Türkçe Yapılarının Karşılaştırılması” Yayınlanmamış Doktora Tez Çalışması, Ankara, 2004.
- Vardar, Berke, “Dilbilimin Temel Kavram Ve İlkeleri”, Multilingual Yayını, İstanbul, 1998.

Zhang, Zhi Gong (张旨恭), Xian Dai Hanyu 现代汉语(Modern Çince), Beijing Da

Xue Chu Ban She, Beijing, 1983.

Yang, Ji Zhou (杨寄洲), “HanYu Jiao Cheng 汉语教程(Çince Kursu), Beijing

Yu Yan Da Xue Chu Ban She, Beijing, 2003.

Zhu, Chuan (朱川), Waiguo Xuesheng Hanyu Yuyin Xuexi 外国学生汉语

语音学习 (Yabancı Öğrencilerin Çince Sesletim

Öğrenimi), Yu Wen Chu Ban She, Beijing, 1997.

EK-1

ANKET

2. BÖLÜM (KİŞİSEL BİLGİLER)

Sınıfınız :

☐ 1. Sınıf

☐ 2. Sınıf

☐ 3.Sınıf

☐ 4. Sınıf

Yaşınız:

☐ 17-19

☐ 20-22

☐ 23-30

☐ 31 ve Üstü

Cinsiyetiniz:

☐ Bay

☐ Bayan

Mezun Olduğunuz Okul:

☐ Genel Lise

☐ Özel Lise

☐ Üniversite

☐Diğer (Lütfen Belirtiniz)

Bildiğiniz Diğer Yabancı Diller: ☐İngilizce / derecesi

☐Almanca / derecesi

☐Fransızca / derecesi

☐Diğer / derecesi (Lütfen Belirtiniz)
.....

3. BÖLÜM (Programa İlişkin Görüşler)

1. Çince öğreniminde sesletim güçlüğü çektiğiniz sesler var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

2. 1. soruya cevabınız (Evet) ise, niçin?

- ☐ Hiç sesletimi iyi olan bir öğreticim olmadı.
- ☐ Seslerin sesletimi konusunda gerekeni yapmadım.
- ☐ Diğer (lütfen belirtiniz).....

3. Size göre, Çince'yi öğrenirken anadilin etkileri, sesletim çalışmalarının yardımıyla giderilir mi?

☐ Evet ☐ Hayır

4. Çince size göre sesletimi kolay bir dil midir?

☐ Evet ☐ Hayır

5. Sınıfınız da sesletim ile ilgili alıştırmalara yer veriliyor mu?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

6. Size göre, iyi bir iletişim ortamı sağlamak için doğru sesletim önemli midir?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

7. Çince anadili konuşucularını anlamakta zorluklarla karşılaşıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

8. Sizin için konuşulan standart dile yakın bir sesletim önemli midir?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

9. Size göre, sınıfınızda, dört dil becerisinden hangisine daha fazla önem verilmektedir?

☐ Konuşma ☐ Yazma ☐ Dinleme ☐ Okuma

10. Siz, dört dil becerisinden hangisine daha fazla önem veriyorsunuz?

☐ Dinleme ☐ Okuma ☐ Konuşma ☐ Yazma

☐ Hepsi

UYGULAMA KELİMELERİ

1. de	2. shi	3. yi	4. bu	5. you	6. zhi
7. le	8. ji	9. zhe	10. wo	11. ren	12. li
13.ta	14. dao	15.zhong	16. zi	17. guo	18. shang
19. ge	20. men	21. he	22. wei	23. ye	24. da
25. gong	26. jiu	27. jian	28. xiang	29. zhu	30.lai
31. sheng	32. di	33. zai	34. ni	35. xiao	36. ke
37. yao	38.wu	39.yu	40.jie	41. jin	42. chan
43. zuo	44. jia	45. xian	46. quan	47. shuo	48. qu
49. chu	50. er	51. xing	52. hui	53. zheng	54. xi
55. dun	56. fu	57. jing	58. na	59. fang	60. ba
61. fa	62. yuan	63.me	64. dong	65. tong	66. shu
67. jiao	68. mei	69. yang	70. hua	71. yan	72. hao
73. guan	74. hou	75. cheng	76. xia	77. bian	78. ti
79. zhao	80.dang	81. wen	82. chang	83. du	84. nian
85. shen	86. ming	87. huo	88. xin	89. bi	90. duo
91. hai	92. dui	93. shuo	94. xie	95. min	96. mian
97. she	98. xue	99. yin	100. si	101. yong	102. qing
103. neng	104. qian	105.tian	106 kan	107. liang	108. lao
109. ru	110. hen	111. huar			

汉语普通话声韵母拼音表

INITIAL-FINAL COMBINATIONS IN STANDARD CHINESE COMMON SPEECH

声母 Initial	a	o	e	ê	i	er	ai	ei	ao	ou	an	en	ang	eng	-ong	-i	-ia	-iao	-ie	-iu	-ian	-in	-iang	-ing	-iong	-u	-ua	-uo	-ui	-uan	-un	-uang	-ü	-üe	-ün
b	ba	bo				er	ai	ei	ao	ou	an	en	ang	eng		bi	biao	bie			bian	bin	bing		bu										
p	pa	po					pai	pei	pao	pou	pan	pen	pang	peng		pi	piao	pie			pian	pin	ping		pu										
m	ma	mo	me				mai	mei	mao	mou	man	men	mang	meng		mi	miao	mie			mian	min	ming		mu										
f	fa	fo						fei		fou	fan	fen	fang	feng											fu										
d	da		de				dai	dei	dao	dou	dan	den	dang	deng	dong	di	diao	die			dian		ding		du		duo		dui	duan	dun				
t	ta		te				tai		tao	tou	tan		tang	teng	long	ti	tiao	tie			tian		ting		tu		tuo		tui	tuan	tun				
n	na		ne				nai	nei	nao	nou	nan	nen	nang	neng	nong	ni	niao	nie			nian	nin	niang	ning	nu		nuo			nuan			nü	nüe	
l	la		le				lai	lei	lao	lou	lan		lang	leng	long	li	liao	lie			lian	lin	liang	ling	lu		luo			luan	lun		lü	lüe	
z	za	ze		zi			zai	zei	zao	zou	zan	zen	zang	zeng	zong										zu		zuo		zui	zuan	zun				
c	ca	ce		ci			cai		cao	cou	can	cen	cang	ceng	cong										cui		cuo		cui	cuan	cun				
s	sa	se		si			sai		sao	sou	san	sen	sang	seng	song										su		suo		sui	suan	sun				
zh	zha		zhe		zhi		zhai	zhai	zhao	zhou	zhan	zhen	zhong	zheng	zhong										zhu		zhua	zhua	zhui	zhuan	zhun				
ch	cha		che		chi		chai		chao	chou	chan	chen	chang	cheng	chang										chu		chua	chua	chui	chuan	chun				
sh	sha		she		shi		shai	shai	shao	shou	shan	shen	shang	sheng	shang										shu		shua	shua	shui	shuan	shun				
r		re		ri					rao	rou	ran	ren	rang	reng	rang										ru		rua	rua	ruí	ruan	run				
j																ji	jiao	jie			jian	jin	jing	jiang								ju	jue	juan	jun
q																qi	qiao	qie			qian	qin	qing	qiong								qu	que	quan	qun
x																xi	xiao	xie			xian	xin	xing	xiong								xu	xue	xuan	xun
g	ga		ge				gai	gei	gao	gou	gan	gen	gang	geng	gang										gu		gua	gua	guai	guan	gun				
k	ka		ke				kai	kei	kao	kou	kan	ken	kang	keng	kang										ku		kua	kua	kui	kuan	kun				
h	ha		he				hai	hei	hao	hou	han	hen	hang	heng	hang										hu		hua	hua	huai	huan	hun				
y	ya		ye						yao	you	yan	yang	yang	yang	yang	yi						yin	ying									yu	yue	yuan	yun
w	wa	wo						wai	wei		wan	wen	wang	weng											wu										